

Universitetskanslersämbetets examenstillståndsprövningar

Ansökan om tillstånd att utfärda yrkesexamen

Lärosäte: Högskolan Dalarna
Examen: Undervisningsämnet <i>Modersmål: arabiska</i> inom ramen för ämneslärarexamen inriktning 7-9 och gymnasieskolan

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Yrkesexamen

Bedömningsgrunder:

Angiven examen är reglerad och ryms inom examensordningen.

Utbildningens innehåll inklusive eventuella inriktningar har rimlig omfattning och avgränsning i förhållande till yrkesexamen.

I ett rikstäckande perspektiv finns ett allmänt intresse av att examen får utfärdas.

Högskolan Dalarna ansöker härmed om tillstånd att utfärda ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan i ämnet *modersmål: arabiska* i enlighet med examensordningens beskrivning av *ämneslärarexamen* om 240/270 respektive 300 högskolepoäng. Antagning beräknas starta tidigast vårterminen 2019 med en årlig antagning av max 15 studenter.

Högskolan har sedan 2010 examenstillstånd för följande ämnen inom ämneslärarexamen inriktning grundskolans årskurs 7-9: svenska, svenska som andraspråk, engelska, franska, tyska, spanska, matematik, geografi, historia, religionskunskap, samhällskunskap och bild, samt inom inriktning gymnasieskolan: svenska, svenska som andraspråk, engelska, franska, tyska, spanska, historia, religionskunskap, samhällskunskap och bild. 2015 erhöll Högskolan examenstillstånd för ämnet matematik inom ämneslärarexamen inriktning gymnasieskolan och för ämnet idrott och hälsa inom ämneslärarexamen inriktning grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan. Under 2016 har dessutom ämnet kinesiska tillkommit.

Anledningen till att Högskolan Dalarna nu ansöker om examenstillstånd för ytterligare ett undervisningsämne, modersmål: arabiska, är den stora efterfrågan på legitimerade och behöriga lärare i ämnet modersmål i allmänhet, och i språket arabiska i synnerhet. Detta behov är något våra samverkanskommuner har vittnat om en längre tid i samband med att flykting- och anhöriginvandringen ökat från arabisktalande delar av världen. Då vår ämneslärarutbildning till stor del bedrivs i nätbaserad form har vi dessutom också möjlighet att erbjuda den sökta ämnesinriktningen till studerande i hela landet.

Högskolan Dalarna utbildar redan idag verksamma modersmålslärare i flera olika språk, bland annat i arabiska. Dessutom ser vi att allt fler av våra ämneslärarstudenter själva har arabiska som sitt första eller andra språk, vilket skulle öppna upp för möjligheten att redan under sin grundutbildning studera ämnet inom ramen för en ämneslärarexamen.

Examenstillståndsansökan är ett resultat av ett flerårigt utvecklingsarbete, förankrat bland verksamhetsföreträdare inom regionen och med ett stort engagemang bland berörda lärare, forskare, administratörer och studenter vid Högskolan. Ansökan har färdigställts inom *Akademien utbildning, hälsa och samhälle* utifrån underlag framtagna av ämnesavdelningarna för arabiska och svenska som andraspråk, vilka kommer att ansvara för de ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kurserna inom utbildningen.

Utbildningens struktur

Ämneslärarprogrammet med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7-9 respektive gymnasieskolan består vid Högskolan Dalarna av två integrerade utbildningsområden, *ämnesstudier* och *pedagogiskt arbete*. Dessa två utbildningsområden varvas genom utbildningen i form av en inbyggd progression mot examensmålen. Följande tabeller illustrerar hur de två utbildningsområdena integreras i respektive inriktning.

Ämneslärarexamen inriktning åk 7-9¹

Ämne 1 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 1
Ämne 1 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 2
Skolväsendets historia o samhällsuppdrag, 15 hp	15 hp	termin 3
Didaktik och ledarskap, 15 hp (inkl. VFU 7,5 hp)	15 hp	
Ämne 2 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 4
Ämne 2 inklusive ämnesdidaktik, 15 hp	15 hp	termin 5
Utveckling och lärande, 15hp (inkl. VFU 7,5 hp)	15 hp	
Ämne 3 inklusive ämnesdidaktik, 30hp	15 hp 15 hp	termin 6
Ämne 3 inklusive ämnesdidaktik, 15 hp	15 hp	termin 7
Sociala relationer, konflikter o makt, 15 hp (inkl. VFU 7,5)	15 hp	
Bedömning, betygssättning o spec ped 7,5 hp, Vetenskapsteori och utb.vet. forskn 7,5 hp	15 hp	termin 8
Ämne 1, 15 hp (examensarbete 1)	15 hp	termin 9
Ämne 1, 15 hp (examensarbete 2)	15 hp	
Utvärdering och utvecklingsarbete 7,5 hp, VFU 7,5 hp	15 hp	

Figuren till vänster beskriver utbildningens struktur dvs. i vilken ordning de olika kurserna läses. Den första terminen ligger överst och utbildningen avslutas längst ner i figuren.

Utbildningen inleds med två ämneskurser inklusive ämnesdidaktik. Den lila färgen visar ämnesblock 1 som består av utbildningens första ämne. Under termin tre finns också en beige färg som talar om att det är en kurs inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. Den fjärde terminen har två färger, lila och beige och det innebär att den kursen inom den utbildningsvetenskapliga kärnan integreras med VFU inom ämne ett.

Den gröna färgen visar var ämnesblock två ligger i utbildningen. Blockets två inledande kurser är ämneskurser med didaktik och de efterföljs av en tvåfärgad kurs, grönt och beige vilket innebär att utbildningsvetenskaplig kärna integreras med VFU i det andra ämnet.

Det gula fältet visar på samma sätt ämne tre. Kurser utan infärgning av lila, grönt eller gult är kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan utan VFU.

Utbildningens två examensarbeten genomförs inom ämne 1 under termin 8 och 9.

¹ Under 2017 beslutade regeringen om en reviderad examensbeskrivning för ämneslärarexamen inriktning 7-9 som innebär att det fr.o.m. hösten 2018 också blir möjligt att ta en examen med två undervisningsämnen, då med ämnesdjupet 90 respektive 60 hp. Även Högskolan Dalarna kommer att öppna upp för denna möjlighet, men då denna förändring ännu inte är genomförd redovisas här den utbildningsstruktur som gäller för närvarande.

Ämneslärarexamen inriktning gymnasieskolan

Ämne 1 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 1
Ämne 1 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 2
Skolväsendets historia o samhällsuppdrag, 15 hp	15 hp	termin 3
Didaktik och ledarskap, 15 hp (inkl. VFU 7,5 hp)	15 hp	
Ämne 2 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 4
Ämne 2 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 5
Ämne 2 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp	15 hp 15 hp	termin 6
Sociala relationer, konflikter o makt, 7,5 hp Vetenskapsteori o utb.vet. forskn 7,5 hp Utveckling och lärande, 15hp (inkl. VFU 7,5 hp)	15 hp 15 hp	termin 7
Ämne 1 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp (examensarbete 1, 15 hp)	15 hp 15 hp	termin 8
Ämne 1 inklusive ämnesdidaktik, 30 hp (examensarbete 2, 15 hp)	15 hp 15 hp	termin 9
Bedömning, betygsättning o spec.ped, 7,5 hp VFU 15 hp i utbildningens båda ämnen Utvärdering och utvecklingsarbete, 7,5 hp	15 hp 15 hp	termin 10

Figuren till vänster beskriver utbildningens struktur dvs. i vilken ordning de olika kurserna läses. Den första terminen ligger överst och utbildningen avslutas längst ner i figuren.

Utbildningen inleds med två ämneskurser inklusive ämnesdidaktik. Den lila färgen visar ämnesblock 1 som består av utbildningens första ämne. Under termin tre finns också en beige färg som talar om att det är en kurs inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. Den fjärde terminen har två färger, lila och beige och det innebär att den kursen inom den utbildningsvetenskapliga kärnan integreras med VFU inom ämne ett.

Den gröna färgen visar var ämnesblock två ligger i utbildningen. Blocket två består av tre ämnesdidaktiska kurser samt kursen Utveckling och lärande med VFU i ämne två.

Kurser utan infärgning av grönt eller lila är kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan utan VFU.

Utbildningens två didaktiska examensarbeten genomförs inom ämne 1 under termin 8 och 9.

Utbildningens sista termin avslutas med två kurser inom utbildningsvetenskapliga kärna och 15 hp VFU.

Undervisningsämnet modersmål: arabiska

Skolämnet modersmål har vuxit fram från hemspråksundervisningen på mitten av 1960-talet, då invandrade elever och svenska barn som gått i utländska skolor började erbjudas hemspråk som stödundervisning i skolan. Från 1968 hade alla invandrarelever rätten att ansöka om undervisning i sitt s.k. hemspråk och fr.o.m. hemspråksreformen 1977 fick kommunerna lagstadgad skyldighet att anordna hemspråksundervisning på det s.k. hemspråket för alla flerspråkiga barn inom grundskolan och gymnasieskolan och för vuxna studerande på Komvux samt på specialskolorna. Från och med år 1980 har modersmål, som benämndes hemspråk fram till hemspråksreformen 1997, funnits med i läroplanen som ett eget skolämne.

Utbildningen i ämnet modersmål: arabiska har sin grund främst i de akademiska kunskapsområdena, arabisk lingvistik och litteratur samt språkdidaktik med särskild inriktning på modersmålsinlärare. Detta innebär att ämnet modersmål: arabiska vid Högskolan Dalarna (HDa) kommer att erbjudas genom ett samarbete mellan två ämnesmiljöer, arabiska och svenska som andraspråk. Detta betyder att skolämnet modersmål: arabiska vid HDa får sin huvudsakliga grund i modersmålsdidaktik med stark koppling till forskning inom flerspråkighetsområdet likväl som teoretiska områden som språkdidaktik, antropologi, pedagogik, statsvetenskap och språksociologi utöver kunskaper i arabisk litteratur och lingvistik.

Ämnesavdelningarna arabiska och svenska som andraspråk ingår i en mycket dynamisk språkmiljö vid Högskolan Dalarna som erbjuder akademiska studier i inte mindre än tio olika språk, förutom svenska/svenska som andraspråk: arabiska, engelska, franska, italienska, japanska, kinesiska, portugisiska, ryska, spanska och tyska. När det gäller lärarutbildning i språk bör nämnas att lärare i engelska och de moderna språken franska, spanska och tyska har utbildats vid Högskolan Dalarna sedan 1990-talet och från och med hösten 2017 utbildas även lärare i kinesiska. Språkundervisningen är till stor del nätbaserad och teknik och pedagogik utvecklas ständigt. Högskolan Dalarna har länge legat i framkant inom så kallad distansundervisning och våra nätbaserade språkutbildningar räknas till de ledande i landet. Språkmiljön har därigenom byggt upp en god språkdidaktisk kompetens som även kommer studenterna i modersmål: arabiska till godo.

Under budgetåret 2016 hade ämnet arabiska 424 registrerade studenter vilket motsvarar ca 108 helårsstudenter. Cirka en tredjedel av studenterna har arabiska som modersmål och studerar språket för att bli behöriga som modersmålsinlärare. Dessa studenter är en av anledningarna till att ämnet arabiska och svenska som andraspråk tillsammans ansöker om examenstillstånd inom ramen för ämneslärarexamen. För närvarande läser studenterna som ämnar bli lärare i arabiska ordinarie kurser i arabiska, men det finns ett behov av att kunna erbjuda kurser med integrerad språkdidaktik, utöver rena ämneskunskaper, inom ramen för ämneslärarutbildningen, särskilt med tanke på att behovet av utbildade modersmålsinlärare i arabiska är stort och ökar i Sverige.

I nuläget, vårterminen 2018, finns en utbildning vid Malmö universitet i arabiska med didaktisk inriktning. Uppsala universitet erbjuder kurser på C nivå i arabiska med didaktisk inriktning och även Göteborgs universitet satsar på utbildning för modersmålsinlärare med ett kurspaket på 30 hp. I övrigt så kan man som modersmålsinlärare i arabiska formalisera sina kunskaper genom olika kompetensutvecklingsprojekt såsom Utländska lärares vidareutbildning (ULV). Den ämnesinriktning inom ämneslärarexamen som denna ansökan avser kompletterar existerande kurser och program genom ett nära samarbete mellan ämnet

svenska som andraspråk, med en mycket god kunskap inom flerspråkighet och modersmålsundervisning, och ämnet arabiska, med goda ämneskunskaper.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Personal (Lärarkompetens och lärarkapacitet)

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens omfattning, innehåll, storlek och genomförande.

I denna kompletterande ansökan om examenstillstånd anges endast den samlade lärarresurs som kommer att ansvara för ämnesstudierna, inklusive de ämnesdidaktiska, inom undervisningsämnet modersmål: arabiska. Då Högskolan Dalarna redan innehar examenstillstånd för ämneslärarexamen i 14 (7-9) respektive 13 (gy) ämnen tas den lärarresurs som ansvarar för den utbildningsvetenskapliga kärnan inte upp i den bifogade tabellen över lärarresurser.

De lärare som kommer att undervisa i ämnet modersmål: arabiska kommer, som beskrivits ovan, från ämnesmiljöerna svenska som andraspråk och arabiska. Sammanlagt består miljön av 23 lärare, varav fem är anställda inom ämnet arabiska och 18 inom ämnet svenska som andraspråk. Av de 23 lärarna är en professor i pedagogiskt arbete, sju är lektorer och 15 adjunkter. Av adjunkterna genomgår tre för närvarande forskarutbildning. Av dessa lärare planeras i första hand tio lärare medverka i undervisningen i ämnet modersmål: arabiska, men även andra lärare i svenska som andraspråk, som nämns nedan, kommer att bidra till utbildningen med sin kunskap och erfarenhet. Se bifogad tabell för en översikt av den samlade lärarresursen.

Medan lärarna anställda i arabiska i huvudsak representerar den lingvistiska och litteraturvetenskapliga kunskapen i ämnet med erfarenheter från modersmålsläraryrket, besitter lärarna från svenska som andraspråk kunskap om flerspråkiga elevers villkor för språkutveckling och lärande, både generellt och i en svensk skolkontext, språkpolicyfrågor i samhälle och utbildning, kulturmöten i den svenska skolan samt frågor gällande flerspråkig identitet i migrationssammanhang. Dessa två akademiska discipliner har vid HDa många beröringspunkter och samarbeten. Arabiska inrättades som ämne vid HDa år 2007 och erhöll kandidaträttigheter våren 2017, medan svenska som andraspråk inrättades som eget ämne vid HDa år 2005, erhöll kandidaträttigheter 2006 och inrättades som huvudområde på magisternivå 2014. Ämnet arabiska har i dagsläget fem lärare varav en senior och två juniora forskare, medan ämnet svenska som andraspråk har 18 heltidsanställda lärare, varav en senior och åtta juniora forskare (tre av vilka är doktorander).

Pedagogisk utbildning och vidareutveckling är en viktig del av personalens kompetens. Tre av lärarna i arabiska och hälften av lärarna i svenska som andraspråk har genomgått högskolepedagogisk utbildning (15hp). Som en del i arbetet att bygga upp kurser för lärarstudenter har Lovisa Berg läst kursen *Pedagogisk-didaktisk kompetens för högskoleförlagda lärarutbildare* (7,5 hp) under 2017, och hon har sedan tidigare placerat sig på högskolans pedagogiska karriärstege. Nada Alobedi har en doktorsexamen i pedagogik med inriktning på tvåspråkiga elevers lärande och har lång erfarenhet av att arbeta som modersmålslärare i arabiska i svenska skolan. I ämnesgruppen svenska som andraspråk har samtliga anställda lärare pedagogisk utbildning och alla utom fyra har lärarexamen och egen

yrkeserfarenhet från ungdoms- och vuxenutbildning. Några av ämnets lärare (Sori Rasti, Åsa Wedin, Samira Hennius och Boglárka Straszer) har även egen erfarenhet från arbete som modersmålslärare och studiehandledare för elever med flerspråkig bakgrund på både grundskole- och gymnasial nivå. Under hösten 2017 har en modersmålslärare i arabiska med lång erfarenhet av den svenska skolan anställts i ämnet arabiska i syfte att ytterligare stärka lärarkompetensen. En av lärarna i miljön, Nigar Sadig, har skrivit sin masteruppsats om modersmålsundervisning och hon skriver sin doktorsavhandling om studiehandledning på modersmål. Hon har även medverkat som forskningsassistent i forskningsprojektet *Modersmålsundervisning och studiehandledning i grundskolan – undervisningens praktik, villkor och pedagogik* (se nedan). Några av lärarna (Åsa Wedin, Jenny Rosén och Boglárka Straszer) har skrivit en kunskapsöversikt för Skolverket om flerspråkighet med särskilt fokus på just modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål och samma lärare kommer att skriva ett bokkapitel om liknande ämne i en internationell handbok om tillämpad lingvistik där bevarandet och utvecklandet av modersmål står i fokus.

Inom ämnena hålls kontinuerligt diskussioner om den pedagogiska utvecklingen, såväl under regelbundet hållna ämnesmöten, ämnesseminarier och heldagsmöten, som vid särskilda seminarietillfällen där relevanta didaktiska och ämnesspecifika frågor tas upp. Från och med hösten 2017 har de lärare i arabiska och svenska som andraspråk som kommer att utbilda blivande modersmålslärare i arabiska gemensamma ämnesmöten där såväl didaktiska som praktiska frågor tas upp för diskussion. Adjunkter som skrivit magister-/masteruppsatser eller ansökningar om forskarutbildning samt disputerade lärare uppmanas att presentera sina undersökningar både inom ämnesgruppen och vid olika forskarseminarier. Alla disputerade lärare och i viss mån även adjunkterna är aktiva i två forskningsprofiler vid HDa, *Interkulturella studier (ISTUD)* och *Utbildning och Lärande (UL)* samt de underliggande forskargrupperna *Litteratur, Identitet, Transkulturalitet (LIT)*, *Interkulturella språkstudier (IKSS)*, *Språkdiraktik* och *Mångfald i utbildningssammanhang*. Dessutom deltar de disputerade lärarna i flera arabiska och europeiska forskningssammanhang och nätverk genom publikationer och deltagande i konferenser.

Fortbildning sker också genom deltagande i *Nationella nätverket för lärarutbildare i Svenska som andraspråk* och i *Nordiskt nätverk för andraspråksforskning*. Flera av lärarna har även nära forskningssamarbete med forskare vid ett antal andra lärosäten och är aktiva i forskningsmiljöer nationellt och internationellt. Bland annat kan nämnas forskarnätverket HOLM ReN, som är anknutet till den internationella organisationen för tillämpad lingvistik, AILA, och är ett forum för samarbete mellan forskare från hela världen med intresse för individuell flerspråkighet och modersmålets / förstaspråkets betydelse och bevarande på individ-, grupp- och samhällsnivå (AILA Research Network on "Social and Affective Factors in Home Language Maintenance and Development").

Jenny Rosén är aktiv inom forskningsmiljön CCD (Communication, Culture & Diversity) vid Örebro universitet och Boglárka Straszer har forskningssamarbete med Helsingfors universitet och två forskare vid Bern Universitet respektive Lärarhögskolan i Basel, Schweiz. De adjunkter som genomför forskarstudier är knutna till flera olika forskningsmiljöer så som Stockholms universitet, Göteborgs universitet och Åbo Akademi. Lärarna deltar även aktivt i lärarutbyte med andra lärosäten genom Erasmus och Nordplus. Ämnena är vidare aktiva i samarbeten inom Högskolan Dalarna, Åsa Wedin och Lovisa Berg medverkar till exempel i magisterprogrammet i African Studies och Dala University Center for African Studies. Lärare från båda ämnena deltar även i uppbyggnaden av Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna (IKUD) och i den disciplinintegrerade högskolekursen *Migration och mottagande* –

perspektiv på en komplex verklighet, inom Högskolan. Både ämnet arabiska och svenska som andraspråk deltar också med handledare för examensarbeten på ämneslärarprogrammet och flera av lärarna handleder även doktorander i samarbete med andra lärosäten eller har erfarenhet av handledning från tidigare arbetsplatser. Många av ämnens lärare har lång erfarenhet av kurs- och programuppbyggnad från både arabiska, västerländska och nordiska universitet, där de undervisat olika språk, bland annat arabiska både som första och främmande språk, samt litteratur och språkdidaktiska kurser.

Eftersom studenterna i svenska som andraspråk och många av de studenter som läser arabiska är verksamma eller blivande lärare har miljön en stark koppling till pedagogisk yrkesverksamhet. Genom al-Rubaye finns även kompetens inom arabisk lärutbildning då hon undervisat blivande lärare i arabiska vid Baghdads universitet och har på så vis möjlighet att arbeta kontrastivt mellan en arabisk och en svensk utbildningstradition. Under 2016 och 2017 har hon även arbetat med att bygga upp en kurs för blivande lärare i arabiska vid Qadi Ayyad universitet i Marrakesh tillsammans med personal på plats.

En stor del av de pågående forskningsprojekten som bedrivs i ämnesmiljön är språkdidaktiska och sociolingvistiska studier som har stark koppling till skolornas arbete med flerspråkiga elever och även en tydlig anknytning till interkulturalitet och migration. Lärarnas forskningsintressen spänner dock över fler fält än så och kan kategoriseras med följande fältbeteckningar och forskningsinriktningar: samtal och interaktion i flerspråkiga klassrum, flerspråkighet och mångfald i varierande utbildningskontexter med en teoretisk grund i normkritik, intersektionalitet och transspråkande, nyanländas lärande, literacy och critical literacy, demokrati och utbildning, studiehandledning i det flerspråkiga klassrummet, diverse språketnografiska studier med inriktning mot minoriteter och flerspråkighet, språkliga attityder och identiteter, linguistic landscaping, fonetik, maskulinitet och genus i litteratur, översättning av barnlitteratur och arabisk lingvistik och retorik.

För närvarande bedrivs tre forskningsprojekt av särskild relevans för lärutbildningen inom modersmål: arabiska. Det första forskningsprojektet, *Modersmålsundervisning och studiehandledning i grundskolan – undervisningens praktik, villkor och pedagogik* (finansierat av Skolforskningsfonden i Dalarna i samarbete med PUD 2016-2017) riktar särskilt fokus på modersmålslärares och studiehandledares uppdrag och yrkesroll i skolan samt på modersmålsundervisningens och studiehandledningens innehåll utifrån en språketnografisk ansats. I ramen av projektet har forskarna etablerat samarbete med bl.a. modersmålslärare i arabiska och studiehandledare på arabiska i några kommuner. Det andra forskningsprojekt *Arabisk barnlitteratur i skolan* syftar till att praktiskt översätta svenska barnböcker till arabiska för användande i skola och barnomsorg, samt att beforska arabisk barnlitteratur och den översättningskultur som finns. I ett första steg undersöker projektet vilka val som gjorts, både av böcker och av översättningsteknik för att i ett andra steg i skolmiljö se på vilka sätt dessa böcker kan fungera som hjälpmedel i undervisning av nyanlända barn. Det tredje projektet *Undervisningsmaterial för arabiska i den svenska skolan* syftar till att beforska utvecklingen av undervisningsmaterial för arabiska som främmande språk och hur undervisningsmaterial utvecklade i västvärlden respektive den arabisktalande världen skiljer sig åt. Forskningsprojekten drivs av disputerad personal i samarbete med adjunkter och doktorander, vilket gör att alla lärare får en möjlighet att utvecklas i ämnesmiljön.

Under våren 2015 anordnade lärare i svenska som andraspråk i samarbete med lärare i engelska en stor internationell forskningskonferens om transspråkande i

utbildningssammanhang som utvecklades till ett återkommande event hos olika lärosäten, ett internationellt forskarnätverk (*International Research Network on Translanguaging*), och flera forskningspublikationer, inte minst antologin *New Perspectives on Translanguaging and Education* (utgiven av Multilingual Matters 2017), där även modersmålsundervisning diskuteras. Frågor kring modersmålsämnet relaterar väl till detta och en antologi för forskare och verksamma lärare är under arbete där frågor av relevans för modersmåls lärare utgör en viktig del. Utöver detta finns en konferens med tillhörande konferensvolym under planering som är riktad till både forskare och verksamma modersmåls lärare. Inom ramen av svenska som andraspråk har ett stort antal uppdragsutbildningar genomförts varför väl etablerade kontakter med bland annat modersmåls lärare i regionen (inte minst genom PUD) finns. Genom dessa nationella och internationella forsknings- och skolkontakter och genom ämnets lärares forskning rörande utbildningspolicy, flerspråkiga elevers lärande och modersmålsundervisning är miljöns lärare väl rustade att utbilda lärare i modersmål.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Utbildningsmiljön

Bedömningsgrunder:

Det finns en för utbildningen relevant vetenskaplig och professionsinriktad miljö.

Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Se anvisningar i bilaga 4 till Vägledning för ansökan om tillstånd att utfärda examen.

Ämneslärarutbildningens utbildningsmiljö vid Högskolan Dalarna

I och med att Akademin utbildning, hälsa och samhälle övertog ansvaret för högskolans samtliga lärarutbildningsprogram genomfördes under våren 2014 en omfattande inventering och översyn av det ämnesutbud som idag finns inom ämneslärarprogrammets två inriktningar. Syftet med inventeringen var att, utifrån interna förutsättningar som lärarkompetens och utbildningsmiljö såväl som externa aspekter som skolhuvudmännens behov och studenters efterfrågan, synliggöra vilka undervisningsämnen som Högskolan Dalarna bör satsa på inom en kommande femårsperiod. Denna översyn resulterade bland annat i beslutet att de undervisningsämnen som Högskolan erbjuder inom ramen för en ämneslärarutbildning ska bäras upp av så pass starka utbildningsmiljöer, ämnesteoretiskt såväl som ämnesdidaktiskt, att de kan ingå i en ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 såväl som mot gymnasieskolan för att underlätta samläsning.²

Under de sex läsår som 2011-års ämneslärarutbildning har bedrivits vid Högskolan Dalarna har ett intensivt utvecklingsarbete genomförts, och de första studenterna tog examen i januari (inriktning 7-9) respektive juni (inriktning gy) 2016. Totalt sett studerar idag närmare fem hundra studenter på Högskolans ämneslärarprogram, varav drygt två tredjedelar läser inriktningen mot gymnasieskolan.

Under denna period sedan starten 2011 har Högskolan byggt upp och stärkt kompetensen inom den utbildningsvetenskapliga kärnan så att vi idag har en gemensam utbildningsmiljö med gemensamma UVK-kurser för samtliga ämneslärarstudenter, oavsett val av ämneskombinationer. Vid Högskolan Dalarna är det ämnet pedagogiskt arbete som ansvarar för kurserna i den utbildningsvetenskapliga kärnan, men lärarresurserna rekryteras från samtliga ämnen som medverkar i ämneslärarutbildningen. Utbildningsmiljön kännetecknas därför av en mångvetenskaplig och ämnesövergripande kompetens där de medverkande ämnesavdelningarna tar ett gemensamt ansvar för utbildningen av ämneslärare.

Även på det ämnesdidaktiska området sker samverkan mellan de olika ämnen som ingår i ämneslärarprogrammet. I enlighet med ämneslärarprogrammets utbildningsplan ska de två examensarbeten som skrivs inom ramen för ämnesstudierna ha ett tydligt ämnesdidaktiskt fokus för att svara mot examensmålen för en ämneslärarexamen. Detta betyder att planeringsarbetet och utformningen av examensarbetskurserna samordnas av programledningen som består av utvecklingsledare, programansvarig och en särskild samordnare av ämneslärarprogrammets examensarbeten. På de programmöten som genomförs en gång i månaden, med representanter från varje ingående ämne, har en gemensam form för examensarbetenas uppläggning och genomförande utarbetats som säkerställer att såväl den vetenskapliga som den professionsinriktade relevansen upprätthålls över ämnesgränserna.

² Regeringen har under 2017 fattat beslut om en reviderad examensordning för ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 som kommer att möjliggöra ytterligare samläsning med inriktningen mot gymnasieskolan fr.o.m. hösten 2018.

Under själva genomförandet av de ämnesdidaktiska examensarbetena fortsätter det ämnesövergripande samarbetet så att en likvärdighet i bedömning och examination gentemot de gemensamma examensmålen ska kunna upprätthållas.

Den ämnesinriktning som denna ansökan avser, modersmål: arabiska, kommer således att ansluta till en redan etablerad och utvecklad utbildningsmiljö för ämneslärare. Den programövergripande utbildningsmiljön inom den utbildningsvetenskapliga kärnan kommer inte att beskrivas mer ingående i denna ansökan eftersom Högskolan Dalarna redan innehar examenstillstånd att bedriva ämneslärarutbildning inom 14 (7-9) respektive 13 (gy) ämnen. Istället kommer ansökans fokus att läggas på den specifika utbildningsmiljö som kännetecknar ämnesblocket modersmål: arabiska. Men först ges en kort beskrivning av Högskolan Dalarnas partnersamverkan och VFU samt det s.k. NGL-programmet.

En väl utvecklad partnersamverkan och VFU Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna³

Den modell för partnersamverkan som utvecklats till att bli en grundsten i hela Högskolan Dalarnas verksamhetsidé har sin bakgrund i det utvecklingsarbete som lärarutbildningen initierade i samband med ansökan om examensrätt för gymnasielärarutbildningen i slutet av 1990-talet. Kittet i denna utveckling har varit och är Högskolans regionala utvecklingscentrum *PUD (Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna)* som tidigt insåg betydelsen av att skapa en tydlig struktur för ett institutionaliserat och varaktigt samarbete mellan Högskolan och skolväsendet i regionen. PUD bildades den 1 januari 1998 av regionens kommuner och Högskolan Dalarna och idag är ett 30-tal kommuner och skolhuvudmän anslutna till verksamheten. Det styrande organet för verksamheten är PUD-rådet, ett chefsnätverk för ledning och utveckling av partnersamverkan. Den dagliga verksamheten leds av en kanslichef, fyra verksamhetsledare, en verksamhetsutvecklare och en projektadministratör. Förutom partnerskapsutveckling administrerar PUD olika typer av pedagogisk fort- och vidareutbildningar på uppdrag av Skolverket såsom VAL, Lärarlyftet, Förskolelyftet, Rektorsprogrammet och Rektorslyftet såväl som egna specialanpassade kompetensutvecklingskurser och forskningscirklar. PUD åtar sig även olika utrednings- och värderingsuppdrag och bistår vid behörighets- och valideringsfrågor, bl.a. i samband med yrkeslärarutbildningen. Förutom att vara en viktig utvecklingskraft för skola och lärarutbildning i regionen bidrar PUD även med ett betydelsefullt nätverk med andra lärosäten och Regionala utvecklingscentra.

Partnerskapsmodellen

Varje lärarstuderande i nuvarande utbildning är knuten till ett partnerområde som kan vara en kommun, en kommunal skola eller en fristående skola. Partnerområdet åtar sig att, som partner till Högskolan och som fadderskola för studenten, dela på ansvaret att utbilda kvalificerade lärare. Skolan har på så sätt ett *utbildningsansvar* i samband med de studerandes verksamhetsförlagda studier, vilket innebär att – i nära samverkan med Högskolans lärare – undervisa, handleda och medverka vid bedömningen av de studerande. På så vis blir de verksamhetsförlagda lärarutbildarna inte längre enbart handledare för studenter, utan också lärarutbildare med ett tydligt utbildningsansvar inom lärarutbildningen. Partnerområdet har dessutom ett *fadderansvar* för studenten under hela utbildningen, vilket bland annat underlättar för den studerande att upprätthålla en regelbunden kontakt med sin skola. Härigenom kan partnerskolan utgöra bas och referenspunkt för studenten även under de

³ För mer information om PUD:s verksamhet, se <http://www.du.se/sv/Samverkan/pud/>

kurser som inte innehåller VFU, något som avsevärt stärker utbildningens yrkesrelevans, t.ex. genom fältdagar. Dessutom får studenterna möjlighet att följa utvecklingen vid skolan under en lägre tidsperiod och får därigenom en djupare förståelse för verksamheten. Upplägget ger studenterna möjlighet att lära sig den kultur och den skolkod som finns på varje enskild arbetsplats.

Genom partnerrelationen har en kultur som stimulerar nytänkande och ifrågasättande byggts in i själva skolorganisationen, genom flödet av lärarstuderande och via öppna dörrar till Högskolan och dess personal. Högskolans ämnesavdelningar ansvarar i sin tur för att skapa och underhålla nätverk för lärare inom de undervisningsämnena och verksamhetsområden som ingår i lärarutbildningen, och skolans personal välkomnas kontinuerligt till de föreläsningar och seminarier som ingår i de lärarstuderandes utbildning. I och med att all ämneslärarutbildning nu även erbjuds som nätbaserad utbildning är det ännu enklare för medverkande skolor att ta del av Högskolans utbud av streamade och inspelade föreläsningar. Via PUD åtar sig Högskolan uppgiften att ta ett särskilt ansvar för partnerskolan, som katalysator och rådgivare i frågor om kompetens- och skolutveckling. Partnerrelationen gör det lättare att initiera forskning och utvecklingsarbete i nära anslutning till verksamheten vid den enskilda partnerskolan i samarbete med Högskolans personal och bidrar konstruktivt såväl till skolans utveckling som till utvecklingen inom Högskolans ämnesavdelningar.

Nuvarande avtal har sedan 2004 en stark betoning på *lärarutbildning som skolutveckling*, dvs. lärarutbildningen som en resurs för den lokala skolutvecklingen och lärarstudenten som en resurs för den enskilda skolan, med det avslutande examensarbetet som ett direkt bidrag till skolans verksamhet. En speciell ”partnerskapsutvecklare” finns sedan 2004 anställd vid PUD, med uppgift att leda arbetet mot en fördjupad partnersamverkan. Uppgiften innebär bl.a. att, tillsammans med ansvariga för lärarprogrammen samt verksamhetsansvarig vid PUD, regelbundet genomföra utvecklingsbesök vid samtliga partnerskolor inom regionen. Vid dessa årligen återkommande besök följs såväl lärarutbildning som skolutveckling upp samtidigt som nya utvecklingsbehov identifieras.

Den partnersamverkan som utvecklats inom PUD-regionen (kommunerna i Dalarna med omnejd) har i möjligaste mån bibehållits men anpassats till Högskolans nätbaserade utbildning som har studenter över i stort sett hela landet. Inom den nätbaserade utbildningen tecknas samverkansavtal antingen direkt med rektor vid den skola som studenten är knuten till eller med en hel kommun för en mer utvecklade samverkan som innefattar flera studenter under en längre period. Högskolans ambition är att studenter som utbildas på via nätet ska i så stor utsträckning som möjligt utbildas vid en skola i hemkommunen. Detta ställer stora krav på en fungerande samverkan med skolor och VFU-lärare geografiskt långt från utbildningsorten, men med hjälp av modern informations- och kommunikationsteknik har samverkan visat sig fungera mycket tillfredsställande och vårt koncept med *utvecklingssamtal* och *bedömningssamtal* (se nedan) fungerar lika bra via konferensprogram som möjliggör ljud- och bildkommunikation i realtid så att lärarstudenter, Högskolans och partnerområdets lärarutbildare kan mötas i trepartssamtal för att kontinuerligt diskutera och utvärdera studenternas utbildning och utveckling.

Högskolan Dalarna har idag ca 20 samverkansavtal med partnerområden inom länet, kommunavtal såväl som direkt med fristående och kommunala skolor samt ett tiotal kommunavtal utanför regionen. För den nätbaserade utbildningen har det slutits drygt 100 avtal per termin sedan hösten 2011 för enskilda studenter vid kommunala och fristående

skolor och förskolor runt om i Sverige. Sammanlagt har över 1500 lärare och förskollärare utbildats för uppdraget som VFU-lärare inom den nuvarande lärarutbildningen.

Tillgången på behöriga och handledarutbildade modersmållärare i arabiska är däremot liten då ämnet är så pass nytt inom den svenska skolan och då någon reguljär utbildning av lärare i modersmål inte har funnits tidigare. Vi räknar dock med att kunna erbjuda våra lärarstudenter i arabiska goda möjligheter att praktiskt tillämpa sina allmändidaktiska och språkdidaktiska kunskaper i olika undervisningssituationer. Bland annat erbjuder i stort sett alla de partnerområden med vilka Högskolan Dalarna idag har samverkansavtal modersmålsundervisning i arabiska, vilket gör att förutsättningarna att successivt bygga ut antalet VFU-platser är goda. Även i övriga delar av landet finns det gott om gymnasieskolor och grundskolor som erbjuder modersmål: arabiska vilket gör att möjligheterna för våra studenter som läser via nätet att hitta VFU-platser i sin närregion torde vara mycket goda. Då Högskolan Dalarna också erbjuder handledarutbildning via nätet kan vi aktivt medverka till att antalet VFU-handledare i modersmål: arabiska ökar nationellt sett.

En kvalitetssäkrad VFU

Ovan beskrivna partnersamverkan har gjort det möjligt för Högskolan att, tillsammans med partnerområdenas verksamhetsförlagda lärarutbildare, utveckla tydliga bedömningskriterier för de kurser som innehåller VFU. Detta har gjorts för att höja kvaliteten på den verksamhetsförlagda utbildningen men också för att försöka bilda en helhet av teori och praktik. Bedömningskriterierna har gjort det möjligt att tillsammans med verksamhetsförlagda lärarutbildare sätta ord på den ofta tysta kunskap som kännetecknar det goda pedagogiska arbetet. Bedömningskriterierna ligger också till grund för de utvecklings- och bedömningssamtal som sker inom VFU-kurserna. Konkret går det till så att efter halva kursen genomförs ett *utvecklingssamtal* där både högskoleförlagda och verksamhetsförlagda lärarutbildare deltar. Mötet bygger på en självvärdering som skrivs av studenten utifrån kursens bedömningskriterier. Med utgångspunkt i samtalet dras riktlinjer upp för studentens fortsatta verksamhetsförlagda studier. Utvecklingssamtalet sker vid partnerområdet eller via nätet om studenten läser den nätbaserade utbildningen. Samtal nummer två sker i samband med att kurserna avslutas och är ett *bedömningssamtal*, där skolans och högskolans lärarutbildare gör en gemensam bedömning av studentens prestation under hela kursen utifrån kursens mål och bedömningskriterier. Efter bedömningssamtalet får studenten ta del av innehållet vid ett avslutande individuellt *betygssamtal*. Vid betygssamtalet motiveras betyget och studenten får möjlighet att diskutera sin prestation under kursen utifrån målen och bedömningskriterierna. Betygssamtalet sker oftast på Högskolan eller via nätet tillsammans med den högskoleförlagda lärarutbildaren.

Som framgår av ovanstående beskrivning står lärarutbildningen vid Högskolan Dalarna väl rustad att erbjuda en ändamålsenlig och kvalitetsmedveten verksamhetsförlagd utbildning även för undervisningsämnet modersmål: arabiska.

Utbildningsmiljön modersmål: arabiska

Undervisning för verksamma och blivande modersmållärare i arabiska är redan utvecklad vid HDa som därför står väl rustad för att kunna erbjuda ämnet inom ramen för en ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 respektive gymnasieskolan.

Den planerade utbildningen i modersmål: arabiska för blivande ämneslärare täcker in rena språkkunskaper hos den blivande läraren i en språkvetenskaplig del som behandlar det

arabiska språket i tal och skrift, ett komplext område då tal och skriftspråk skiljer sig åt i arabiska. Vidare består utbildningen av en språkdiraktisk del som behandlar förhållandet mellan den lärande individen och språket arabiska. En tredje del har ett tydligt samhällspolitiskt perspektiv och behandlar arabiska i ett sociolingvistiskt perspektiv. En fjärde del är mer pedagogiskt och didaktiskt inriktad och behandlar undervisning generellt som stöd för elevens utveckling av färdigheter i arabiska.

Studenter i modersmål: arabiska kommer att möta en utbildningsmiljö som har god och lång erfarenhet av att utbilda blivande och verksamma lärare i språk samt i frågor av relevans för flerspråkiga elevers lärande, dels genom den kompetens som finns i ämnesmiljön skapad av svenska som andraspråk och arabiska, dels genom den erfarenhet från den språkdiraktiska miljön som redan är uppbyggd inom andra ämnen vid HDa. Nedan beskrivs först den samlade miljön vid HDa där modersmål: arabiska kommer att ingå och därefter den särskilda utbildningsmiljön som ämnena arabiska och svenska som andraspråk skapar tillsammans.

Vid HDa bedrivs utbildning och forskning i tio olika språk, utöver svenska och svenska som andraspråk, varav sex ingår i lärarutbildningen (engelska, tyska, spanska, svenska, franska och kinesiska (den senare fr.o.m. ht17)). Språkämnen har ett utvecklat samarbete genom gemensamma språkmöten över ämnesgränserna samt ett antal gemensamma forskningsprojekt. Som exempel kan nämnas det gemensamma kvalitetsarbetet kring examensarbeten som samtliga ämnen med kandidaträttigheter deltar i. Sex av språkämnen har tillsammans arbetat med att uppnå målen inom Benchmarking, ett arbete som kontinuerligt uppdateras. Eftersom språkämnen varit drivande i frågor om nätbaserad undervisning pågår även ämnesövergripande forskning om pedagogik för nätbaserad undervisning. En kollegial forskningsgrupp för språkdiraktik samlar språkdiraktiskt inriktade forskare vid högskolan.

Nuvarande kurser i arabiska är utformade för att ge de studerande en gedigen grund i det arabiska språket och dess litteratur. Kurserna på grundnivå 1 är uppbyggda för att ge studenten en mångsidig språkkunskap samt en introduktion till arabisk litteratur medan kurserna på grundnivå 2 fokuserar på fördjupning av teman inom litteratur och lingvistik. Kurserna som idag erbjuds i svenska som andraspråk är i första hand inriktade mot blivande och redan verksamma lärare, såväl ämneslärare som andra lärarkategorier som vill utvidga sin lärarkompetens i ämnet. Kurserna är starkt förankrade bland och inriktade mot verksamma lärare, såväl i regionen som nationellt. Svenska som andraspråk genomför också olika uppdragsutbildningar och kompetensstärkande insatser samt publicerar litteratur för forskningsfältet. Mycket värdefullt för ämnesmiljön är samarbetet med PUD (Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna). Genom PUD anordnas fortbildning för olika målgrupper. Under hösten 2017 deltar till exempel flera modersmålslärare och studiehandledare på modersmål i kursen *Nyanlända elevers skolframgång*. Arabiska inledde också under hösten 2017 ett projekt genom PUD som berör arabisktalande elevers läsning av skönlitteratur.

Svenska som andraspråk och arabiska bedriver också på många andra sätt samarbete med verksamma modersmålslärare, till exempel medverkar Nejoood al-Rubaye, Åsa Wedin, Boglárka Straszer och Liivi Jakobsson som föreläsare i modersmålslärares kompetensutvecklingsdagar i olika kommuner. Under läsåret 2017-2018 leder Sori Rasti (som själv varit modersmålslärare) arbetet i en kommunal modersmålsenhet med 40 anställda modersmålslärare. Lärarna inom ämnena medverkar dessutom i ett antal Skolverksprojekt för att stärka lärarkompetensen, inte minst hos modersmålslärare, vad gäller villkor för flerspråkiga elevers lärande. Samira Hennius och Nigar Sadig höll under 2016 en

kompetensutvecklande uppdragsutbildning gällande studiehandledning på modersmål där en del av deltagarna var modersmåls lärare från Dalaregionen. Som en viktig del i arbetet för att förbättra utbildningsvillkor för elever med annan språklig bakgrund än en svenskdominerad, har lärare och forskare under en längre tid arbetat med fortbildning av och forskning om, med och för modersmåls lärare. Några exempel på detta arbete ges nedan under lärarkompetens.

Eftersom de två ingående ämnena arabiska och svenska som andraspråk organisatoriskt är placerade vid olika avdelningar, men inom samma akademi, har ett mer formellt samarbete påbörjats. Samarbetet underlättas av att lärarna länge haft informella möten dagligen tack vare att de är placerade mycket nära varandra lokalmässigt och genom det samarbete lärarna har genom koppling till olika kollegiala forskningsgrupper (som nämndes ovan). Navet i detta samarbete är de två ämnenas ämnesföreträdare tillsammans med de lärare som har mångsidig erfarenhet av modersmålsundervisning och samarbete med modersmåls lärare och som i första hand kommer att bedriva undervisningen inom utbildningen modersmål: arabiska. De flesta lärare inom de två ämnesgrupperna kommer att bidra i undervisningen med sin kompetens. Detta kommer ske både genom ordinarie kurser där studerande i programmet deltar och genom de professionsinriktade kurser som ges för deltagarna i programmet. Den övergripande undervisningen kommer dock att utföras av en kärngrupp, varav två inriktningsansvariga, som kommer att ansvara för ämnesblockets kurser och de ingående studenterna.

Det formella samarbetet mellan ämnena arabiska och svenska som andraspråk påbörjades under våren 2016 och planeras framöver få följande organisation: Ansvar för ämnesblocket modersmål: arabiska kommer att innehas av en lärare från vartdera ämnet. De kommer att ha ett nära samarbete, med gemensam planering tillsammans med de lärare från de två ämnena som ingår i kärngruppen. Kursansvariga för programmets kurser kommer att utses av avdelningschef. De kursansvariga kommer att ha en överblick över samläsning och andra kursmoment som är relevanta för programstudenterna. Vid lågt deltagarantal är det viktigt att studenterna får möjlighet att ta del av den dynamik som kan erbjudas genom att möta andra studenter vid seminariegrupper och olika diskussionsforum. Detta kommer att organiseras genom att de specialutvecklade kurserna för modersmål: arabiska ligger nära befintliga kurser, och studenterna på så sätt kan samläsa vissa delar av sin utbildning med andra studenter. De kurser som berörs av detta är *Arabisk grammatik och text 1*, *Arabisk grammatik och text 2 Arabisk skönlitteratur*, *Text i ungdomsskolan och bedömning av elevtexter*, *Flerspråkighet, kulturmöten och migration*, *Språkdiraktisk forskning - en forskningsöversikt* samt *Examensarbete 1* och *2*.

Alla involverade lärare kommer att träffas kontinuerligt för att diskutera frågor av relevans för hela ämnesblocket, så som utfall av utvärderingar, studenternas prestationer, kursutveckling samt progression mellan kurserna. För att ytterligare stärka samarbetet mellan de två ämnesgrupperna kommer ansvariga för ämnesblocket vid behov även att delta tillsammans vid respektive ämnes ämnesmöte förutom gemensamma ämnesmöten. De befintliga ämnesmiljöerna kompletterar varandra genom att ämnet svenska som andraspråk har väl utvecklade kurser inom andraspråksforskning och undervisning av flerspråkiga elever, inkl. sociolingvistiskt inriktade kurser om språkpolicy, kulturmöten och flerspråkig identitet i minoritetssammanhang, medan arabiska har främst kunskaper inom arabisk lingvistik och litteratur. Detta syns också i de specifika kursplanerna för utbildningen som skapats för att ge studenterna tillgång till de olika kompetenser som finns inom ämnena. Ett exempel är kursen *Arabiska i den svenska skolan och det svenska samhället* där lärare från svenska som andraspråk ansvarar för flerspråkighet, minoritetsspråk och förhållandena för arabiska i svensk ungdomsskola medan lärarna i arabiska står för undervisningen i arabisk barn- och

ungdomslitteratur samt frågor om språkets olika dialekter. I kursen *Text i ungdomsskolan och bedömning av elevtexter* bedrivs merparten av undervisningen av lärarna i svenska som andraspråk medan lärarna i arabiska deltar i de moment som rör arabiska skoltexter och bedömning av arabiska med avseende på diglossi. I kursen *Det arabiska språkets struktur i ett svenskt perspektiv* är det lärarna i arabiska som har huvudansvaret medan lärarna i svenska som andraspråk deltar i momentet rörande inlärandet av arabiska som modersmål i en annan språkmiljö än den arabiska.

Vid Högskolan Dalarna ingår ämnena arabiska och svenska som andraspråk i akademien Humaniora och medier och har där ett utvecklat samarbete med såväl andra språkämnen som med andra humanistiska ämnen. Samtidigt samarbetar ämnet svenska som andraspråk med övriga lärarutbildningsämnen och lärarprogram genom akademien Utbildning, hälsa och samhälle.

Lärlarlaget som kommer att undervisa inom utbildningen kännetecknas av stor mångfald. Många av lärarna har själva andraspråks erfarenhet, antingen som invandrade till Sverige eller genom att ha bott en längre tid i en annan del av världen, och fyra är själva modersmålstalare av arabiska. De olika bakgrunder och erfarenheter som lärarna har innebär att ämnesmiljön kännetecknas av en stor mångfald vilket återspeglas i ämnets kurser. De anställda lärarna består av 22 kvinnor och en man, med relativt stor åldersmässig spridning. Tillsammans har lärarna inom arabiska och svenska som andraspråk en bred och mångårig erfarenhet av undervisning. Det faktum att lärarna har olika bakgrund bidrar till att forma en kreativ miljö där nya idéer prövas och man omprövar traditionella sätt att undervisa för att passa de behov som nuvarande studenter uppvisar. Med den starka förankringen i skolverksamheten som presenterades ovan är medvetenheten om betydelsen av modersmålsundervisning hög. Samtidigt finns en medvetenhet om de utmaningar som modersmålsämnet och modersmållärarna dras med, så som utmaningar vad gäller samarbete med andra lärargrupper, heterogena elevgrupper, organisatoriska utmaningar samt bristen på legitimerade och behöriga modersmållärare. Utbildningsmiljön kännetecknas således av hög kompetens både vad gäller vetenskaplig grund och relevant professionserfarenhet och kan därför erbjuda ett meningsfullt lärande med stark koppling till yrkesutövningen för blivande lärare.

Lärarna arbetar aktivt för att ge en så bred bild av ämnet arabiska som möjligt vad gäller länder, regioner, religioner och kön. Den arabisktalande världen är mångfacetterad och det är viktigt att detta speglas i undervisningen. Eftersom Högskolan Dalarna är placerad i västvärlden är det också viktigt att diskutera västvärldens bild och beforskandet av arabvärlden i kontrast till den egna bilden och den forskning som bedrivs på arabiska universitet. Detta är specifikt viktigt i frågan om modersmållärare, både för elever och blivande lärare, då utbildningstraditioner från hemländerna kontrasteras med utbildningstraditioner i Sverige samtidigt som man i flertalet skolor använder läromedel från arabisktalande länder anpassade till elever i en arabisktalande miljö. Detta är också något som berörs i kurserna inom utbildningen.

Som beskrivits i den allmänna texten om HDa arbetar ämnena mycket med nätbaserad undervisning. Detta avspeglas inte bara i upplägg utan också i en möjlighet att via nätet bjuda in externa föreläsare och lärare online för att förstärka internationella inslag eller erbjuda spetskompetens inom vissa områden. Två återkommande samarbeten med universiteten i Bagdad och Bahrain finns utöver enskilda föreläsare som specialinbjudits. De studenter som kommer att ingå i kurserna inom ämneslärarprogrammet kommer att ha tillgång till dessa

föreläsare och på så vis få en inblick i undervisning av arabiska i arabisktalande länder utöver sin egen utveckling av språket. Dessutom kommer studenterna att få en didaktisk medvetenhet gällande nätbaserad undervisning både genom att de deltar på nätbaserade kurser och genom lärarnas intresse. Till exempel är Lovisa Berg intresserad av hur en nätbaserad undervisningssituation påverkar examination och har ingått i en projektgrupp på HDa som undersökt frågan. Hon har också forskat om studenternas perspektiv på hur teknologi används i undervisningen samt om s.k. Blended Language Learning där en blandning av campusförelagt och datorstött lärande används. Detta är också inslag som kommer att finnas i de kurser studenterna kommer att läsa inom de allmänna språkdidaktiska kurserna samt som delmoment i de specifika kurserna för utbildningen.

Det faktum att arabiska präglas av diglossi, dvs. att det skrivna språket skiljer sig stort från de olika varieteter som talas och som i hög grad skiljer sig åt sinsemellan, påverkar undervisningsmiljön. Det gör att studenter som har en hög muntlig kompetens på sin varietet kan ha stora svårigheter att skriva och läsa och även kommunicera muntligt på modern standardarabiska (MSA) som är det gemensamma språket för alla arabländer. Det arabiska språket är därutöver format av en stark tradition baserad på grammatikanalys vilket påverkar undervisningen och förståelsen av språket. I utbildningsmiljön arbetar ämnet därför aktivt med att stärka studenternas skriftliga och grammatiska kompetens i enlighet med språkets tradition samtidigt som vikten av användbarhet och funktionalitet understryks, och på så vis närmar ämnet sig de dialektala aspekterna av språket. I de kurser som planerats för att ingå i ämneslärarprogrammet kommer dessa frågor att ges särskilt utrymme samtidigt som studenterna utvecklar sin egen språkliga kompetens då modersmåls lärare i arabiska behöver en hög språklig kompetens både för att kunna undervisa och för att kunna hjälpa eleverna med de problem de möter i sin språkinläring. I många av de kurser som ingår i utbildningen, t.ex. *Text i ungdomsskolan och bedömning av elevtexter*, *Arabiska i den svenska skolan och det svenska samhället* och *Arabisk grammatik och text 2* problematiseras frågan om dialekter och standardarabiska, hur man kan behandla dem i en lärsituation, deras status i olika sammanhang samt hur diglossi påverkar modersmålsinläring i en annan språkkultur.

Ämnet svenska som andraspråk har en god bredd när det gäller kurser med didaktiska, språkstrukturella och samhällsinriktade innehåll. Bland kurser som behandlar språkstruktur finns ofta ett tvärvetenskapligt perspektiv där olika företeelser i svenska språket vad gäller såväl fonologiska, morfologiska, syntaktiska, semantiska, pragmatiska som diskursiva drag relateras till andra språk och inom utbildningen specifikt till arabiska. Det svenska språkets struktur kontrasteras ofta mot språk från olika språkfamiljer, där särskilt sådana språk som ofta är representerade bland andraspråkstalare av svenska lyfts fram. De didaktiskt inriktade kurserna har oftast de flerspråkiga elevernas språk- och kunskapsutveckling som centrala teman och särskilt fokus riktas på litteracitet, interaktion, användning av flerspråkiga resurser, text och bedömning, multimodalitet samt identitetsskapande i klassrum. Det ges även ett brett urval av språksociologiskt inriktade kurser, där språkliga varieteter, språkplanering, språkideologiska och språkpolitiska frågor i samhället i nationellt och globalt perspektiv samt minoritetsspråkarnas rättigheter och villkor för språkanvändning behandlas. På dessa kurser läggs fokus bland annat på maktaspekter vid diskussion om språkbevarande, migration, kulturmöten, identitet och attityder.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Resurser

Bedömningsgrunder:

Det finns tillgång till en stabil och ändamålsenlig infrastruktur.

De tillgängliga resurserna utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten.

Som beskrivits ovan ansluter undervisningsämnet modersmål: arabiska till en väl upparbetad utbildningsmiljö och infrastruktur som ger ämneslärarstudenterna goda förutsättningar att tillgodogöra sig både de högskoleförlagda och de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen. Nedan beskrivs mer specifikt den infrastruktur som byggts upp för att tillgodose de behov som finns för att kunna bedriva en högkvalitativ nätbaserad lärarutbildning.

Nästa generations lärande (NGL)⁴

En alltmer central del av utbildningsmiljön vid Högskolan Dalarna är den väl utvecklade användningen av digital informations- och kommunikationsteknologi som genomsyrar Högskolans verksamhet i allmänhet och lärarutbildningen i synnerhet. Utvecklingen inom IKT-området har sin bakgrund i såväl studenternas behov och önskemål om ökad flexibilitet i studiernas förläggning i tid och rum som Högskolans personals genuina intresse för att hitta nya IKT-pedagogiska lösningar i utbildningen. Vad som startade som en slags gräsrotsrörelse bland en handfull entreprenörer för ett tiotal år sedan har utvecklats till att vara en central angelägenhet för hela Högskolan. Omfattande personella och materiella resurser har sedan 2010 satsats på att bygga upp det vi kallar för ”nästa generations lärande” (NGL). Nedan följer en beskrivning av denna satsning och hur den präglar hela Högskolans verksamhet idag och så även den ämneslärarutbildning som denna ansökan avser.

Den snabba utvecklingen av kommunikationsmöjligheter som skett det senaste decenniet, inte minst internetrevolutionen, har skapat helt nya förutsättningar för lärande. Av ett antal olika skäl har Högskolan Dalarna på relativt kort tid kommit att inta en tätposition i landet vad gäller pedagogisk förnyelse genom nätbaserat lärande. Mer än 60% av de 16 000 individer som läser vid Högskolan studerar via nätet. Det innebär att en stor majoritet av lärarna också utvecklat nya sätt att undervisa. Det som skiljer Högskolan Dalarna från andra volymmässigt stora distansutbildningar är en inriktning på kollaborativt arbete i realtid, bl.a. med hjälp av webbkonferenser. Detta gör att Högskolan Dalarna idag kan erbjuda en ämneslärarutbildning som gör det möjligt för studenterna att bo kvar i sin hemkommun under hela sin utbildning (förutsatt att de kan erhålla VFU-plats). Denna flexibla utbildningsmöjlighet har visat sig mycket populär, framför allt i glesbygdskommuner som annars har svårt att rekrytera behöriga ämneslärare.

Men nästa generations lärande utvecklas både på campus, med sina unika förutsättningar för interaktion i lärandet, och via Internet. Därför utvecklar vi nu en lärmiljö som inte längre ser nätbaserad och campusbaserad utbildning som skilda fenomen, utan som kan identifiera och implementera de goda metoderna och verktygen för att stimulera, engagera och utveckla den enskilde individen och läroorganisationer både inom och utanför Högskolan. Detta innebär också en satsning på - och en integration med - mera traditionella högskolepedagogiska utvecklingsspår, såsom pedagogisk dokumentation och -meritering. Utvecklingen av digitala verktyg i undervisningen kommer alltså alla lärarstudenter till godo, oavsett studieform.

⁴ För en utförligare beskrivning av NGL-programmet hänvisas till vår webbplats: <http://www.du.se/sv/om-oss/hogskolan-dalarna/organisation-och-styrning/utbildnings--och-forskningskansliet-ufk/nglc/>

Sammanfattningsvis kan Högskolan Dalarnas utveckling av nästa generations lärande sägas bäras upp av följande centrala grundprinciper:

- Närhet skall utmärka relationen mellan studenter och mellan studenter och lärare
- Pedagogiken ska vara drivande för den tekniska utvecklingen – inte tvärtom
- Lärande ska vara studentdrivet, d.v.s. det är studentens behov som är vägledande
- Tekniska lösningar ska vara enklast möjliga, lätta att ändra och lätt skalbara
- Lärandet och utvecklingen ska drivas tillsammans med externa intressenter
- Praktisk erfarenhet ska kopplas till forskning som i sin tur kan stimulera utveckling

Studenter som utbildar sig till ämneslärare vid Högskolan Dalarna får med andra ord en unik möjlighet att tillgodogöra sig det senaste inom utvecklingen av digitala lärresurser och hur den påverkar såväl skolans arbetssätt som dess förhållande till den alltmer digitala uppväxtmiljö som kännetecknar dagens barn och ungdomar.

Högskolans Dalarnas fundament för teknikburet lärande

Eftersom en förhållandevis stor del av Högskolan Dalarnas lärarutbildning bedrivs via nätet kan det vara på plats att beskriva vad som kännetecknar denna undervisningsform. Men samtidigt vill vi framhålla att den nätbaserade och den campusbaserade studieformen numera ses som en och samma utbildning som integreras i största möjliga utsträckning. Därför är det samma styrdokument som ligger till grund de två undervisningsformerna, och studenterna bedöms utifrån samma bedömningskriterier. Denna integration har resulterat i att all lärarutbildning vid Högskolan Dalarna idag kan beskrivas som mer eller mindre ”teknikburen.”

Under utvecklingsarbetet av den nätbaserade utbildningen har Högskolan tvingats definiera vad som kännetecknar ett framgångsrikt teknikburet lärande. Detta arbete har utmynnat i en högskolegemensam definition av tre grundstenar som kan sägas bära upp all vår utbildning, oavsett om studenterna möts via nätet eller på campus.

Lärplattformen – Högskolan använder idag en specifik lärplattform som administrativ och pedagogisk grund där information om kurser, undervisningsmaterial, forumdiskussioner och länkar till föreläsningar och annat kursmaterial administreras. Lärplattformen som används idag är och har varit framgångsrik och uppskattas av såväl campus- som nätstudenter. Nästa steg i utvecklingen är att konstruera en mer personlig lärmiljö på nätet, med ännu större möjlighet att integrera nya sociala medier och andra system. Detta projekt som går under namnet eDU är redan under utveckling inom ramen för Högskolans NGL-program.

Distributionen – Högskolan Dalarna har nu spelat in fler än 10 000 föreläsningar för att underlätta lärandet oberoende av tid och rum. Detta betyder inte att liveundervisning ersätts av inspelade föreläsningar, utan att det är möjligt för våra studenter att när de vill, och hur ofta de vill, se om de delar de missat eller, om de vill, fördjupa sig inom andra områden. I vår miljö nyttjar vi föreläsningar till att öka interaktionen mellan studenter och lärare genom att integrera chatmöjlighet i realtid mellan student – student och student – lärare. Erfarenheten visar att flera vågar delta i diskussioner och att uppkopplade studenter kan använda nätets möjligheter för att bidra med information och synpunkter i föreläsningssituationen och på så vis interagera med den campusbaserade undervisningen.

Materialet som Högskolan under flera år producerat har nu börjat spridas som öppna lärresurser (OER). Det första steget i denna process har varit att som första lärosäte i Sverige producera och lägga ut föreläsningar och andra inslag på *iTunes University*. Högskolans inslag har i månader legat i topp på världens mest sedda klipp på hela sajten. Förutom att sprida kunskap om Högskolans verksamhet runt världen och väcka intresse för att läsa hos oss, är denna öppenhet drivande för kvaliteten på det nätburna materialet – både till innehåll och till form.

Interaktionen – Högskolan Dalarna har under många år arbetat med att bedriva seminarier online via webbmöten i realtid där studenter och lärare kan mötas ”öga mot öga” på samma sätt som i ett fysiskt seminarierum. Högskolan är idag landets största aktör inom webbaserad kommunikation och har därigenom kunnat utveckla en god kunskap om hur denna form av interaktion kan utnyttjas på bästa sätt för att nå uppsatta lärandemål. Genom att fokusera på seminariet som mötesplats samt skapa andra möjligheter för studenter att mötas online kan studenter känna sig sedda och bekräftade samtidigt som de kan utveckla sina kunskaper tillsammans med andra även utanför schemalagd tid.

En betydelsefull resurs som bör nämnas under detta aspektområde är Högskolans nybyggda bibliotek, som dels erbjuder studenterna en inspirerande fysisk studiemiljö med god tillgång till litteratur och tekniska hjälpmedel, och dels tillhandahåller studenterna en i stort sett obegränsad tillgång till litteratur och annan information i digital form, oavsett var de befinner sig. Detta gör att studenterna under sina reguljära kurser såväl som när de skriver sina självständiga arbeten kan få hjälp av ämneskunniga bibliotekarierna med sökning efter olika sorters källor samt tillgång till tidigare forskning via bibliotekets databaser och ett stort utbud av elektroniska böcker och tidskrifter.

Med tanke på att utbildningen sker nätbaserat är det särskilt värdefullt att utbudet av så kallade e-böcker och elektroniska tidskrifter är stort. Det finns också ett bra och uppdaterat utbud av europeiska och amerikanska fackböcker inom ämnet som går att ladda ned som e-böcker. Vad gäller arabiskt referensmaterial har flera arabiska aktörer skapat elektroniska bibliotek på nätet där man skannat in både klassiska och moderna verk i stort antal. Tillsammans ger de här källorna en mycket god och allsidig tillgång på resurser från olika delar av världen och med varierad syn på kunskap och referensmaterial vilket används vid diskussioner för att utveckla studenternas kritiska tänkande.

En annan viktig resurs, inte minst för studenter med ett annat modersmål än svenska, är Högskolans språkstöd. Hit kan studenter vända sig för att få extra hjälp att utveckla sitt akademiska skrivande på svenska eller engelska. Vad gäller arabiska erbjuder ämnesavdelningen regelbundet särskilda grammatik- och läxträffar under terminen där studenter har möjlighet att få extrahjälp och förklaringar.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Styrdokument (Utbildningsplan och kursplaner)

Bedömningsgrunder:

Det finns utbildningsplan och kursplaner för hela utbildningen.

Utbildningsplaner för *Ämneslärarprogrammet inriktning grundskolans årskurs 7-9* och *Ämneslärarprogrammet inriktning gymnasieskolan*, samt utkast till kursplaner och litteraturlistor bifogas (Bilagor 1-3). Utbildningsplanerna är beslutade sedan tidigare. Kursplaner och litteraturlistor för kurserna i arabiska för modersmållärare kommer att fastställas under 2018.

Vid Högskolan Dalarna är det *Områdesnämnden för utbildningsvetenskap* som beslutar om utbildningsplanerna för samtliga lärarutbildningsprogram. Det är också den nämnd som regelbundet granskar och kvalitetssäkrar utbildningarnas måluppfyllelse. Kursplanerna inom lärarutbildningsprogrammen fastslås inom den organisatoriska enhet som det ansvariga huvudområdet/ämnet tillhör. Kurserna i undervisningsämnet modersmål: arabiska kommer att tillhöra ämnesavdelningen arabiska, som liksom ämnesavdelningen svenska som andraspråk har sin hemvist inom Akademin Humaniora och medier (HM). Detta innebär att det är beredningsgruppen för kursplaner inom denna akademi som kommer att fastställa de utkast till kursplaner som bifogas denna ansökan. I beredningsarbetet deltar dessutom alltid programansvarig.

Som beskrivits i ansökans första del har ämneslärarutbildningen vid Högskolan Dalarna inrättat s.k. ämnesblock som beskriver hur ämnesstudierna integreras med den utbildningsvetenskapliga kärnan och hur kurserna bygger på varandra. Nedan beskrivs hur ämnesblocken ser ut när studenterna väljer att läsa modersmål – inriktning arabiska som sitt första ämne, dvs. 90 hp ämnes- och ämnesdidaktiska studier inom 7-9-inriktningen, respektive 120 hp inom gy-inriktningen. Merparten av studenterna som kan tänkas välja modersmål: arabiska inom ramen för sin ämneslärarexamen kommer dock troligtvis att läsa det som sitt andra- eller tredjeämne, dvs. 45 hp inom 7-9-inriktningen respektive 90 hp inom gy-inriktningen.⁵

Ämnesblocket för studenter på 7-9-inriktningen består av tre terminers studier i modersmål – inriktning arabiska inklusive ämnesdidaktik (90 hp), kärnkursen *Didaktik och ledarskap* (15 hp) samt två VFU-perioder à 7,5 hp. Ämnesblockets kurser tillgodoser såväl examensmål som verksamhetskrav. Kärnkursen *Didaktik och ledarskap* integreras med den första VFU-perioden för modersmållärare i arabiska. En illustration av denna progression i relation till kursernas mål och innehåll ser ut på följande sätt:

Termin 1	Modersmål: arabiska I 30 hp (grundnivå 1) <ul style="list-style-type: none">• Arabisk grammatik och text 1, 7,5 hp• Arabisk skönlitteratur, 7,5 hp• Arabisk grammatik och text 2, 7,5 hp• Arabiska i den svenska skolan och det svenska samhället, 7,5 hp
-----------------	--

⁵ I oktober 2017 beslutade regeringen om en revidering av examensbeskrivningen för ämneslärarexamen inriktning åk 7-9 som innebär att det fr.o.m. hösten 2018 blir möjligt för lärosätena att erbjuda en förkortad variant på 240 hp som innehåller ämnes- och ämnesdidaktiska studier i två ämnen om 90 resp. 60 hp. Detta betyder att studenter som väljer ämnet modersmål – arabiska inom ramen för sin examen kommer att läsa som lägst 60 hp.

Termin 2	Modersmål: arabiska II 30 hp (grundnivå 1) <ul style="list-style-type: none"> • Flerspråkig utveckling hos barn och unga med arabisk bakgrund, 7,5 hp • Text i ungdomsskolan och bedömning av elevtexter, 7,5 hp • Arabiska språkets struktur i ett svenskt perspektiv, 7,5 hp • Flerspråkighet, kulturmöten och migration, 7,5 hp
Termin 3	Didaktik och ledarskap 15 hp, varav 7,5 hp VFU (grundnivå 1)
Termin 8	Examensarbete 1 för ämneslärarexamen, 15 hp (grundnivå 2)
Termin 9	Examensarbete 2 för ämneslärarexamen, 15 hp (avancerad nivå) VFU i svenska som andraspråk 7,5 hp (avancerad nivå)

För blivande gymnasielärare ser det tänkta programmet ut som följer:

Ämnesblocket består av fyra terminers studier i modersmål: arabiska (120 hp), kärnkursen *Didaktik och ledarskap* (15 hp), samt två VFU-perioder om 7,5 hp vardera. Ämnesblocket består av både obligatoriska och valbara kurser för att kunna tillgodose såväl examensmål och verksamhetskrav som individuella behov och intressen. Kärnkursen *Didaktik och ledarskap* integreras med den första VFU-perioden i arabiska för modersmåls lärare. Kurserna fördelas på följande sätt:

Termin 1	Modersmål: arabiska I 30 hp (grundnivå 1) <ul style="list-style-type: none"> • Arabisk grammatik och text 1, 7,5 hp • Arabisk skönlitteratur, 7,5 hp • Arabisk grammatik och text 2, 7,5 hp • Arabiska i den svenska skolan och det svenska samhället, 7,5 hp
Termin 2	Modersmål: arabiska II 30 hp (grundnivå 1) <ul style="list-style-type: none"> • Flerspråkig utveckling hos barn och unga med arabisk bakgrund, 7,5 hp • Text i ungdomsskolan och bedömning av elevtexter, 7,5 hp • Det arabiska språkets struktur i ett svenskt perspektiv, 7,5 hp • Flerspråkighet, kulturmöten och migration, 7,5 hp
Termin 3	Didaktik och ledarskap 15 hp) (grundnivå 1) varav 7, 5 hp VFU
Termin 8	Modersmål: arabiska III 30 hp (grundnivå 2) <ul style="list-style-type: none"> • Språkdidaktisk forskning - en forskningsöversikt, 7,5 hp • Fördjupningskurs 1 i arabiska, valbar med didaktisk inriktning 7,5 hp • Examensarbete 1 för ämneslärarexamen, 15 hp
Termin 9	Modersmål: arabiska IV 30 hp (avancerad nivå) <ul style="list-style-type: none"> • Fördjupningskurs 2 i arabiska, valbar med didaktisk 7,5 hp • Fördjupningskurs 3 i arabiska, valbar med didaktisk 7,5 hp • Examensarbete 2 för ämneslärarexamen
Termin 10	VFU i modersmål: arabiska (avancerad nivå)

Genom detta upplägg bygger programmet på en kombination av utveckling av språkfärdighet i arabiska, språkkunskap om arabiska, allmän språkdidaktik samt kunskap om villkor för flerspråkig utveckling. I de ingående kurserna kommer de olika delarna att integreras i hög grad så att de språkdidaktiska och språksociologiskt inriktade kurserna kommer att fokusera på arabisktalande elevers förhållanden i Sverige samtidigt som kurserna i arabisk språkvetenskap och litteratur kommer att fokusera på barns och ungdomars villkor i diasporan

Utbildningsplaner och kursplaner bifogas.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Säkring av examensmål

Bedömningsgrund:

Genom utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställs att studenterna uppnått målen i examensordningen när examen utfärdas (särskild för aktuell examen).

2011 års examensbeskrivning för *ämneslärarexamen* innehåller inte mindre än 24 examensmål som ska vara uppfyllda för att examen ska kunna utfärdas. Utöver dessa nationella examensmål har Högskolan Dalarna beslutat att lägga till ytterligare tre lokala examensmål i våra utbildningsplaner för att tydliggöra vår lokala profil inom lärarprogrammen. Dessa mål lyfter fram den studerandes kunskaper om, och färdigheter i att använda och utveckla, modern informationsteknologi inom skola och förskola, liksom betydelsen av internationella, interkulturella och globala perspektiv inom undervisning och lärande.

För att säkerställa att alla ämneslärare som tar examen vid Högskolan Dalarna faktiskt uppnår dessa 27 examensmål har ett omfattande utvecklingsarbete påbörjats som dels innebär att examensmålen bryts ner i ett antal *nyckelkompetenser* som de studerande ska utveckla under utbildningen, och dels att progressionen mot examensmålen tydliggörs genom att lärandemålen i varje kurs kopplas till dessa nyckelkompetenser. På så vis framgår hur vi under utbildningens gång kan skapa förutsättningar för våra lärarstuderande att utveckla alla dessa kunskaper, förmågor och förhållningssätt som examensordningen föreskriver.

Progressionen mot nyckelkompetenserna visar också att inget av examensmålen kan uppnås inom ramen för en enda kurs, utan förutsätter att de studerande ges möjlighet att bygga vidare på sina kunskaper och färdigheter genom hela utbildningen. Därför räcker det inte heller med en summativ bedömning av de studerandes måluppfyllelse i slutet av utbildningen, utan de måste erbjudas möjlighet att vidareutveckla sina kunskaper och färdigheter utifrån en kontinuerlig feedback under utbildningens samtliga kurser. På så vis används formativ bedömning för att se hur undervisningen kan utvecklas för att stödja studenterna i deras måluppfyllelse.

Då Högskolan Dalarnas lärarutbildning bygger på en långtgående integration av ämnesstudier, utbildningsvetenskaplig kärna och VFU kan inte dessa nyckelkompetenser enkelt delas upp i dessa tre lärarutbildningsområden som examensordningen anger. För att en student ska kunna sägas ha uppnått dessa nyckelkompetenser krävs med andra ord att hon/han har utvecklat kunskap och förståelse, färdighet och förmåga såväl som värderingsförmåga och förhållningssätt inom ramen för alla tre utbildningsområden, även om olika kurser ofta fokuserar på olika kompetenser.

De sex nyckelkompetenser som identifieras nedan är inte av naturen givna, utan är en konstruktion gjord utifrån ett försök att förtydliga vilka huvudsakliga kompetenser de 27 examensmålen leder fram till. De kan sägas utgöra ett slags kompetensområden som går i varandra och är beroende av varandra, då ingen student blir en god lärare med hög kompetens inom endast ett område. Nedanstående beskrivning syftar till att synliggöra vilka examensmål som kan kopplas till de olika nyckelkompetenserna samt visa på hur progressionen mot dessa mål bör utformas i de olika kurserna för att ge de studerande goda förutsättningar att uppnå målen.

Examensmål för Ämneslärarprogrammet kopplade till typ av nyckelkompetens

Typ av nyckelkompetens	Vetenskaplig kompetens	Ämneskompetens	Didaktisk kompetens	Lärayrkets värderelaterade dimensioner	Kommunikativ kompetens	Digital kompetens
Examensmål						
Kunskap och förståelse	- visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen	- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.	- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande - visa fördjupad kunskap i bedömning och betygsättning - visa sådan kunskap om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för den verksamhet som utbildningen avser - visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia - visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap	- visa förståelse för betydelsen av att integrera internationella, interkulturella och globala perspektiv inom undervisning och lärande genom att sätta in sina egna studier och sitt kommande yrke inom den svenska skolan i ett internationellt och globalt sammanhang		- visa kunskaper om betydelsen av teknikburna kunskapsprocesser i utbildning och skola samt visa förståelse för de förändringar som sker i kunskapsprocesser hos och mellan individer och organisationer i en tid av accelererande användning av informations- och kommunikationstekniska tillämpningar
Färdighet och förmåga	- visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat, för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik		- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser - visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas - visa förmåga att ta tillvara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling - visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling - visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra hantera specialpedagogiska behov - visa förmåga att observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare - visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen	- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna - visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever - visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten	- visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten	- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna - visa färdighet och förmåga att använda modern informationsteknologi som ett redskap att utveckla nya sätt att och lära och undervisa i åk 7-9 och gymnasieskolan
Värderingsförmåga och förhållningssätt			- visa självkännedom och empatisk förmåga - visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot elever och deras vårdnadshavare - visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling			
	- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet					

Under våren 2016 tillsattes ett antal arbetsgrupper som har gått igenom samtliga kurser som ingår i ämneslärarprogrammet för att analysera och bedöma på vilket sätt och hur väl de bidrar till att utveckla dessa nyckelkompetenser hos våra lärarstudenter. Arbetet ligger till grund för en progressionsplan som tydliggör hur utbildningens samtliga kurser samverkar för att dels skapa förutsättningar för studenterna att utveckla dessa nyckelkompetenser (lärandemål, innehåll, arbetsformer), och dels för att säkerställa att studenterna faktiskt har uppnått examensmålen (examinationsformer).

Denna genomlysning av måluppfyllelsen inom programmet har i sin tur legat till grund för ett antal program- och ämnesvisa utvecklingsprojekt i syfte att 1) utveckla undervisningen/examinationen inom vissa delar i utbildningen, 2) förtydliga progressionen mot nyckelkompetenserna/examensmålen mellan utbildningens olika delar, och 3) stärka lärarkompetensen inom för utbildningen angelägna områden. Som exempel på utvecklingsprojekt inom ämneslärarprogrammets utbildningsvetenskapliga kärna kan nämnas bedömning och betygsättning, samt utvärdering och utvecklingsarbete. En annan betydelsefull satsning för att skapa bättre förutsättningar för studenternas måluppfyllelse är de ämnesdidaktiska forskningscirkelarna som alla handledare av examensarbeten har deltagit i. Sammantaget har fler än 40 lärarutbildare varit delaktiga i dessa utvecklingsprojekt.

En annan viktig del i Högskolans system för säkring av examensmålen är de regelbundna uppföljningar som görs, dels av Områdesnämnden utbildningsvetenskap som granskar kursplaner och examinationsformer i relation till examensmålen, och dels av programansvariga som följer upp studenternas måluppfyllelse i form av terminsvisa programutvärderingar.

Utöver ovan beskrivna programövergripande utvecklingsarbete finns sedan tidigare dels högskolegemensamma styrdokument för bedömnings- och betygskriterier på kursnivå,⁶ dels mer ämnesspecifika rutiner och instruktioner för hur dessa dokument ska utformas och tillämpas. Beskrivning av de ämnesspecifika rutinerna för betygs- och bedömningskriterier samt exempel på hur de kan utformas ges nedan.

Säkring av examensmålen inom ämnesundervisningen i modersmål: arabiska

När det gäller uppföljning och kvalitetssäkring av lärandemål på ämnes- och kursnivå, så för lärarna i arabiska och svenska som andraspråk en kontinuerlig dialog med studenterna kring kursmaterial, kursstruktur och undervisningsformer. Lärarna följer det centrala systemet för kursvärderingar och kursutvärderingar som beskrivs i det bifogade dokumentet *Handläggningsordning för kursvärderingar och kursutvärderingar vid Högskolan Dalarna* (se bilaga E), vilket innebär att ett elektroniskt frågeformulär (kursvärdering) skickas till studenterna vid kursens slut där de svarar anonymt på frågor om kursens innehåll och arbetsformer. Resultaten av denna behandlas sedan i tur och ordning. Alla kurser utvärderas genom att studenterna efter kursernas avslutning fyller i en kursvärdering digitalt, ibland kompletterad av muntlig värdering i grupp. Denna behandlas sedan i tur och ordning av kursansvarig, ämnesföreträdare, avdelningschef och akademichef. Dessa utgör därefter underlag för kursutveckling, utbildningsutveckling och för verksamhetsplaner inom ämnena, liksom för kvalitetsarbetet på akademisk nivå.

⁶ Se t.ex. *Regler för examination vid Högskolan Dalarna*

<http://www.du.se/globalassets/global/styrdokument/utbildning/3.-regel/regler-for-examination-vid-hogskolan-dalarna.pdf>

I den planerade utbildningen i modersmål: arabiska kommer undervisningen till övervägande del att vara nätbaserad. Det innebär vid HDa att studenterna, förutom ett antal obligatoriska campusträffar, inte behöver vara fysiskt på plats i Falun; de behöver däremot delta i synkrona nätbaserade seminarier. Utöver seminarierna som ligger på fasta tider har studenterna tillgång till inspelade föreläsningar, de deltar i synkrona och asynkrona forumdiskussioner och genomför grupparbeten och/eller självständiga muntliga och skriftliga uppgifter via Högskolans lärplattform. Den här formen av undervisning öppnar upp möjligheter för studenter som inte kan flytta till Falun att genomföra utbildningen samtidigt som den inte ger avkall på de sociala möten och samarbeten som är viktiga i en utbildningssituation.

Kurslitteraturen kommer att bestå främst av arabisk men även relevant svensk litteratur av språkvetenskaplig, litteraturvetenskaplig och skönlitterär art, samt dessutom av styrdokument gällande organisering av flerspråkiga elevers skolgång och forskningslitteratur om flerspråkiga elevers villkor för lärande och språkutveckling samt litteratur om språkdidaktiska frågor av relevans för flerspråkiga sammanhang. All litteratur kommer att bygga på aktuell forskning och studenterna kommer att möta forskningslitteratur i form av avhandlingar, antologier och forskningsartiklar. Litteraturen på arabiska syftar dels till att utveckla studenternas kunskaper inom arabisk litteratur, kultur och lingvistik, dels till att studenten får möjlighet att utveckla sina språkliga färdigheter i arabiska. Litteratur om det arabiska språket skriven på både arabiska och svenska kommer att användas för att analysera kontrastiva delar i undervisningen av språket samt för att jämföra de diametralt olika sätt som arabiska undervisas och förklaras på som första-, respektive främmande språk. Studenternas egna lärande samt deras framtida arbetssituation präglas av flera utmaningar eftersom många av studenterna själva har en svag språklig kompetens i standardarabiska samtidigt som de elever de kommer möta har en mycket varierad bakgrund där en del inte kan läsa och skriva medan andra har studerat arabiska i sina hemländer. Detta kommer bemötas i undervisningen inom programmet genom att studenterna arbetar med att utveckla sitt eget språk, muntligt och skriftligt, i de två första kurserna med fokus på arabisk lingvistik. I den tredje kursen, när studenterna har en bra grund läggs fokus på att använda sina kunskaper i ett undervisningsperspektiv anpassat för olika målgrupper.

Skönlitterära verk används i utbildningen för att ge ett bredare perspektiv på modersmålsundervisningens betydelse och praktik. De utvalda svenskspråkiga skönlitterära texter som läses under utbildningen innefattar poesi och prosaverk med flerspråkiga röster och olika språkliga varieteter, som alla har en koppling till den svensk-arabiska kulturen. De svenskspråkiga prosaverk och poesi som används i utbildningen berör frågor som är relaterade till migrantskap, integrations- och identitetsprocesser samt synen på Sverige, men även längtan och främlingskap analyseras och diskuteras utifrån olika perspektiv. Vad gäller de skönlitterära verken på arabiska kommer prosaverk och poesi för vuxna att användas som en grund från vilken barn- och ungdomslitteraturen utforskas. Eftersom barn- och ungdomstexter i den arabisktalande världen av tradition oftast består av översättningar problematiseras frågan om vad som är barn- och ungdomslitteratur samt hur verk skrivna för vuxna har använts och kan användas i ungdomsskolan. Även digitala texter, i form av sociala medier, webbsidor riktade mot barn och ungdomar kommer att användas då de formar ett viktigt källmaterial för framtida lärare i modersmål: arabiska. (För litteraturlistor till enskilda kurser se bilagorna under A Kursplaner.)

Arabiska vid HDa skiljer sig från andra utbildningar i arabiska inom europeisk tradition genom att lägga stor vikt vid aktiv språkanvändning istället för vid textbaserad grammatikanalys. För att både nå de generella målen för en ämneslärarexamen och ämnets

interna mål för språkanvändning har ämnet skapat stora delar av det grammatiska undervisningsmaterialet själva. Detta används sedan som en grund för att närma sig de vedertagna, klassiska verk som ses som basen i arabiskundervisning på universitetsnivå. Utöver praktiskt övningsmaterial läser studenterna forskning inom arabisk lingvistik publicerad på arabiska och svenska, samt arbetar med olika slags material som är av relevans för modersmålsundervisningen i arabiska i Sverige, så som läromedel, webbaserat material och populärkultur såsom filmer på standardarabiska.

Ämnet arabiska vid HDa har exempelvis valt att tillämpa ett praktiskt synsätt, närliggande modern forskning om språkinläring, där studenten aktivt använder sina kunskaper i språket för att kommunicera istället för den textanalysbaserade undervisning av arabiska som ofta är vanlig i västvärlden. Den textbaserade undervisningsformen har sitt ursprung i idén att standardarabiska, det formella språket som delas av alla arabisktalande länder, inte används i dagligt tal och därför kan studeras i viss mån som ett dött språk utan fokus på praktisk kompetens, medan ämnet vid HDa ser standardarabiskan som en grund att bygga vidare studier på. Den här undervisningsformen har införts för att studenterna ska kunna använda sig av sina kunskaper i möten med andra människor. Ämnet har utöver detta också valt att lägga sig nära den arabiska undervisningstraditionen vad gäller material och idéer vilket ger studenterna en bred kulturell bakgrund samt källor för vidare studier istället för att enbart använda sig av västerländskt referens och undervisningsmaterial.

Kursernas progression samt återkommande teman kan ses i följande exempel. I *Arabisk grammatik och text 1* finns följande kursmål: *redogöra för grundläggande grammatiska begrepp*. Under kursen går studenten igenom de grundläggande grammatiska begrepp som behövs för att kunna analysera en text samt förklara det arabiska språkets uppbyggnad och struktur. Begreppen studeras genom ett antal välkända arabiska grammatikor. Kunskapen omsätts sedan i analys av enklare litterära texter samt i studentens egna texter. Det utvalda kursmålet *examineras kontinuerligt genom aktivt deltagande på seminarierna samt genom skriftliga uppgifter. Kursen avslutas med en muntlig och en skriftlig tentamen*. Studenten kan på så vis successivt bygga upp sin kunskap under terminen och visa sin progression samtidigt som hen i slutet av kursen ges möjlighet att visa sin sammantagna kunskap inom området.

Kursen *Arabisk grammatik och text 2* bygger sedan vidare på detta med bland annat detta kursmål: *förklara grunderna för arabisk grammatisk analys*. Här förväntas studenterna ha kunskaper i grundläggande begrepp, förvärvade i *Arabisk grammatik och text 1*, och visa sådan förståelse för grammatisk analys att de själva kan använda begreppen och förklara grunderna för andra.

I kursen *Arabisk skönlitteratur* är ett av kursens mål följande: *göra ett urval av litterära texter i enlighet med ett givet tema samt argumentera för sitt val*. Under kursen studeras olika författarskap och genrer vilket ger studenten insikt i den arabiska litteraturen. Efter en generell genomgång fokuserar kursen på texter skrivna för barn och ungdomar. De olika texterna kopplas sedan till ett skolsammanhang och studenten reflekterar sedan över hur och varför vissa texter används och kan användas i den egna undervisningen. Kursen examineras dels genom skriftliga inlämningsuppgifter dels genom muntliga presentationer där studenten diskuterar och argumenterar för sina val och ståndpunkter. I senare kurser inom programmet, till exempel *Flerspråkig utveckling hos barn och unga med arabisk bakgrund* samt *Flerspråkighet, kulturmöten och migration* ingår läsande och reflektion av skönlitteratur som en del av kursernas innehåll och ger en möjlighet för studenterna att både fördjupa sin läsning och applicera det de lärt sig i *Arabisk skönlitteratur*.

I kursen *Text i ungdomsskolan och bedömning av elevtexter* är ett av kursens mål att problematisera bedömning av arabiska i diglossisituation, med skilda talade och skriftliga varieteter. Detta mål bygger på kunskaper och reflektioner från kurserna *Flerspråkig utveckling hos barn och unga med arabisk bakgrund Arabiska i den svenska skolan och det svenska samhället* samt *Arabisk grammatik och text 2* där studenterna genom egna exempel, böcker och forskning diskuterat diglossifrågan i arabiska.

Progressionen finns också framskriven i kurslitteraturen. Det tydligaste exemplet på detta finns i kurserna *Text i ungdomsskolan och bedömning av elevtexter* och *Flerspråkighet, kulturmöten och migration*: i den första kursen finns bland målen att studenterna ska välja en relevant forskningsartikel för ämnet samt med stöd i kursens innehåll och litteratur diskutera denna. I den andra kursen som ligger senare på terminen ska studenten istället läsa, förstå och redogöra för en avhandling med relevans för modersmållärare i arabiska. På så vis introduceras studenterna stegvis för forskningstext samtidigt som de har möjlighet att välja ämnen som de själva vill fördjupa sig i.

Hur ämneslärarprogrammet som helhet säkrar att studenterna ges goda förutsättningar att nå examensmålen har beskrivits i ansökans första del. När det gäller ämnesstudiernas specifika innehåll är det framför allt följande examensmål i examensbeskrivningen för ämneslärarexamen som är vägledande:

- visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl överblick [7-9]/brett kunnande [gy] inom ämnesstudiernas huvudområde som fördjupade [7-9]/väsentligt fördjupade [gy] kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete

Högskolan Dalarna har därför utformat ämnesstudierna i modersmål: arabiska på så sätt att de ingående kurserna ger de studerande den kunskap och förståelse och de färdigheter och förmågor som vi menar krävs för att självständigt arbeta som modersmållärare i arabiska. Vägledande här har varit grund- och gymnasieskolans kurs- och ämnesplaner i modersmål.

När det gäller de examensmål som mer specifikt rör den didaktiska förmågan att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning så är det framför allt kurserna inom ramen för den utbildningsvetenskapliga kärnan och den verksamhetsförlagda utbildningen som bidrar till studenternas måluppfyllelse. Som beskrivits i denna ansökans första del, integreras ämnesstudierna med den utbildningsvetenskapliga kärnan och den verksamhetsförlagda utbildningen genom att kurserna *Didaktik och ledarskap*, 15 hp, och den avslutande kursen *Verksamhetsförlagd utbildning i gymnasieskolan*, 15 hp, ingår i ämnesblocket modersmål: arabiska och på så vis bidrar till att säkra de didaktiska examensmålen. På så vis tar de utbildningsvetenskapliga kärnkurserna, VFU-kurserna, de didaktiskt inriktade ämneskurserna och de två ämnesdidaktiska examensarbetena ett gemensamt ansvar för studentens progression mot följande didaktiska och ämnesdidaktiska examensmål:

*– visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande,
– visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra*

till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom ämnen, ämnesområden och ämnesdidaktik,

– visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser

Hur kurserna i ämnesblocket bidrar till att utveckla de kunskaper, färdigheter och förmågor som anges i examensmålen framgår av bifogade *Ämnesblock modersmål: arabiska inriktning grundskolans årskurs 7-9 och gymnasieskolan.*

Nedan ges exempel på betygskriterier och bedömningsmallar som används inom kurserna i arabiska/svenska som andraspråk.

Examinationen på utbildningens olika kurser kommer att visa en variation och innehålla olika moment, så som t.ex. enskilda fördjupningsuppgifter, uppsatser och grupparbeten. De rena språkkurserna har en inbördes progression och bygger på varandra. Litteraturkurserna och de avancerade lingvistikkurserna är uppbyggda som fördjupningar av de tidigare språkkurserna och fördjupar aspekter av ämnet. Alla kurser i ämnet har både en fortlöpande formativ bedömning genom kontinuerliga muntliga och skriftliga uppgifter samt en avslutande summativ bedömning. De båda formerna vägs samman för att ge en helhetsbild av studentens kunskaper. Ett kursmål kan också examineras flera gånger under en kurs genom olika typer av uppgifter och på så sätt har studenten flera möjligheter att visa sina färdigheter.

Examensmålen kommer att säkras genom de enskilda kursplanernas mål som sammantaget ska användas för examination av uppfyllandet av examensmålen. Examination kommer att genomföras på olika sätt beroende på vilken typ av kunskap som ska examineras. En inre progression mellan olika kurser byggs upp, som säkras av förkunskapskraven där vissa kurser har andra av programmets kurser som förkunskapskrav. Vissa möjligheter kommer att finnas för flexibel studiegång för den enskilda studenten men vissa av kurserna kommer att ha andra som förkunskapskrav för att trygga progressionen.

Kursen *Arabisk grammatik och text 1* examineras till exempel både genom skriftliga uppgifter under terminen samt med en skriftlig och en muntlig examination i slutet av kursen. De skriftliga uppgifterna under terminen knyter an till kursmålet att *skriva enklare, grammatiskt korrekta texter*. I betygskriterierna står följande i relation till kursmålet. För betyget G ska studenten kunna skriva en kort text på standardarabiska där den grammatik som studerats i kursen används korrekt. För betyget VG ska betygskriterierna för G uppfyllas och dessutom bör studenten använda kasusmarkörer på ett korrekt sätt. Den skriftliga examinationen i slutet av terminen examinerar bland annat målet att *resonera runt sitt eget inlärande av grammatik*. I betygskriterierna anges att för betyget G ska studenten kortfattat kunna beskriva sina svagheter och styrkor i grammatikinläring samt påvisa strategier som används för att överkomma dessa svagheter. Studenten ska också relatera sina erfarenheter till en eller flera studier om inläring. För betyget VG ska studenten, utöver kriteriet för G, ge detaljerade exempel på möjliga strategier runt grammatikinläring samt utförligt koppla dessa till minst tre olika studier om inläring.

I kursen *Modern arabisk skönlitteratur* finns bland annat kursmålet att *jämföra de olika stilar/rörelser som studerats under kursen samt resonera runt orsakerna till deras uppkomst*. Detta examineras genom en muntlig redovisning inför seminariegruppen. För betyget G anger betygskriterierna att studenten bör kunna: använda de vanligaste termerna inom

litteraturstudier korrekt, göra enklare jämförelser mellan olika stilar, nämna de grundläggande orsakerna till deras uppkomst som lyfts fram under kursen. För betyget VG krävs utöver kriterierna för betyget G att studenten gör detaljerade jämförelser mellan olika stilar med egna exempel samt noggrant resonerar runt den påverkan som vissa händelser haft på den arabiska litteraturen.

I kursen *Arabiska språkets struktur i ett svenskt perspektiv* finns målet att *argumentera för val av texter, övningar och grammatiska förklaringar i relation till en grammatisk fråga och en specifik målgrupp*. Målet examineras genom en muntlig redovisning där studenten inför seminariegruppen förklarar och diskuterar sina val. För betyget G ska studenten ha valt relevanta texter vad gäller den specifika frågan och målgruppen samt kunna påvisa varför de kan anses relevant med stöd i kurslitteraturen. För betyget VG ska studenter därutöver övertygande påvisa en relation mellan text, övning samt grammatisk förklaring samt hur de ska användas i en undervisningssituation.

För varje kurs finns en examinator som utses av avdelningschef. Examinator går tillsammans med kursansvarig igenom kursens mål samt examinationsformerna och betygskriterier för kursen. I slutet av kursen har examinator och kursansvarig ett möte där studenternas resultat stäms av.

Arbetslivets perspektiv

Bedömningsgrund:

Utbildningen är användbar och förbereder studenterna för ett föränderligt arbetsliv.

Ämneslärarutbildningen vid Högskolan Dalarna är en akademisk professionsutbildning som genomsyras i sin helhet av ett arbetslivsperspektiv. Som beskrivits ovan under avsnittet Utbildningsmiljö, kännetecknas utbildningen av en nära samverkan med skolhuvudmännen under hela utbildningen, men under de verksamhetsförlagda delarna i synnerhet. Förutom att handleda lärarstudenterna under deras VFU, medverkar också verksamma lärare inom olika delar av den högskoleförlagda utbildningen. Detta gör att vi hela tiden får en kontinuerlig feedback på hur väl vår utbildning motsvarar de kompetensbehov som skolan efterfrågar.

På ett mer formellt plan säkerställs arbetslivets perspektiv genom att en extern ledamot från någon av skolhuvudmännen i regionen ingår som ordinarie ledamot i *Områdesnämnden för utbildningsvetenskap*. Förutom att besluta om nya och reviderade utbildningsplaner, genomför nämnden kontinuerliga och systematiska uppföljningar av samtliga lärarexamina vid Högskolan. I samband med de senare anlitas också alltid ytterligare en extern bedömare från ytterligare en skolhuvudman.

För att säkerställa utbildningens användbarhet och förberedelse för arbetslivet genomför dessutom Högskolan Dalarna tillsammans med ett 20-tal andra lärosäten sedan 2010 en omfattande alumnenkätundersökning vartannat år. Samtliga f.d. studenter får två år efter sin examen svara på frågor om hur väl förberedda de varit för sin yrkesroll, och hur de efter ett par år i yrket värderar sin lärarutbildning. Med vägledning av resultaten från dessa regelbundna undersökningar har vi idag en god kunskap om på vilket sätt utbildningens innehåll och utformning motsvarar de krav på kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som ställs på dagens lärare. Områden som utvecklats och förstärkts utifrån dessa undersökningar är sociala relationer och konflikthantering, bedömning och betygsättning, språkutvecklande arbetssätt och digital kompetens.

Inom ämnesstudierna modersmål: arabiska kommer de studerande att ingå i en utbildningsmiljö med lång erfarenhet av att utbilda blivande och verksamma lärare i språk samt i frågor av relevans för flerspråkiga elevers lärande, dels genom den kompetens som finns i ämnesmiljön skapad av svenska som andraspråk och arabiska, dels genom den erfarenhet från den språkdidaktiska miljön som redan är uppbyggd inom andra ämnen vid HDa. Svenska som andraspråk samarbetar redan i nuläget med övriga lärarutbildningsämnen och lärarprogram inom akademien Utbildning, hälsa och samhälle. Delar av lärarkollegiet som kommer att undervisa i programmet har erfarenhet från att arbeta som modersmållärare. Detta har också påverkat forskningen inom miljön och en stor del av de pågående forskningsprojekten är språkdidaktiska och sociolingvistiska studier som knyter an till skolornas arbete med flerspråkiga elever. Miljön har också nationella och internationella forsknings- och skolkontakter vilket gör att utbildningens innehåll kontinuerligt uppdateras med nya forskningsrön samt influeras av skolornas arbete. Flera av kurserna innehåller även praktiktäna uppgifter genom vilka studenterna förbereds för arbetslivet.

Många av de som idag undervisar i arabiska som modersmål inom grund- och gymnasieskolan har liten eller ingen utbildning för det arbete de utför även om många är högutbildade inom andra områden. Detta, sammantaget med att många arbetar på flera skolor samtidigt eftersom de bara undervisar i arabiska som modersmål, leder ofta till att de inte tar del av skolans och läroverksamhetens övriga arbete. Genom utbildningen modersmål: arabiska får studenten en lärarexamen med behörighet att undervisa i två eller tre skolämnen. Den examinerade

studenten får på så sätt en ökad anställningsbarhet då hen både har formaliserade kunskaper i arabiska som modersmål samt behörighet att undervisa i ett annat ämne. Detta kan också leda till en förbättrad arbetsituation eftersom man kan koncentrera sitt arbete till en skola.

Högskolans nära arbete med de skolor som studenterna gör sin VFU vid ger också både studenterna och lärarna en god inblick i studenternas framtida arbetsmiljö vilket säkerställer att kurserna uppdateras kontinuerligt. Under ämnesstudierna i modersmål: arabiska kommer också studenterna att genomföra 2-3 fältdagar per termin, vilket gör att studenterna får en kontinuerlig insyn i skolornas verksamhet och på så sätt får en naturlig koppling till arbetslivet.

Studenternas perspektiv

Bedömningsgrund:

Utbildningen verkar för att studenterna ska ta en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen.

På en programövergripande nivå säkerställs studenternas inflytande över utbildningen på flera olika sätt. Dels ingår alltid två studentrepresentanter från något av våra lärarutbildningsprogram i Områdesnämnden för utbildningsvetenskap, vilken har det övergripande kvalitetsansvaret för samtliga lärarexamina. Dels ingår även studentrepresentanter i den beredningsgrupp som granskar och beslutar om alla kursplaner och litteraturlistor inom lärarutbildningsområdet.

En annan viktig programövergripande funktion för studenterna innehas av programansvarig. Så fort en student upplever att hens synpunkter eller inflytande inte hörsammas av undervisande lärare, eller av kurs- eller ämnesföreträdare, fångas de alltid upp av programansvarig som har det övergripande ansvaret för det dagliga kvalitetsarbetet. Programansvarig genomför också regelbundna programutvärderingar som bygger på anonyma studentenkäter. Resultaten från dessa redovisas och dokumenteras i de verksamhetsberättelser som programansvariga sammanställer årligen, och som i sin tur ligger till grund för nästkommande års verksamhetsplan.

På kursnivå genomförs regelbundna kursutvärderingar i enlighet med Högskolan Dalarnas *Handläggningsordning för kursutvärderingar* (bilaga E). I slutet av varje kurs får alltid alla studenter automatiskt ett e-postmeddelande med en elektronisk kursvärderingsenkät. Studenternas svar diskuteras sedan bland den grupp lärare som undervisat kursen och större frågor lyfts till ämnesmötet. De undervisande lärarna skriver sedan sina kommentarer till kursen och kursutvärderingen publiceras för studenterna samt även för de studenter som kommer att gå kursen nästa omgång. På så vis synliggörs det för de nya studenterna hur kursvärderingarna integreras i arbetet med att utveckla kursen och att deras synpunkter är viktiga.

På den lärplattform som används av HDa finns också anonyma forum som ligger öppna under terminen där frågor eller förändringsförslag kan lämnas in och där lärarna kan föra en dialog med frågeställaren inför studentgruppen så att flera åsikter kan komma till tals. I längre kurser eller program används också s.k. kurslag där studenterna träffas under kursen och diskuterar möjliga förändringar för att skapa ännu bättre förutsättningar för studenterna att nå kursens lärandemål. Studentrepresentanten diskuterar sedan dessa förslag vidare med ansvarig lärare och tar med sig resultatet av diskussionen tillbaka till studentgruppen. Studenterna på de nätbaserade kurserna har samma möjligheter att påverka som de på campus genom digitala möten för kurslag och mellan studentrepresentanter och lärare.

Jämställdhetsperspektiv

Bedömningsgrund:

Jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

Högskolan Dalarna har en välutvecklad jämställdhetsstrategi som genomsyrar arbetet i alla ämnen, så även arabiska och svenska som andraspråk. Detta kan ta sig uttryck antingen i tydliga mål i en kursplan men oftast i arbetet med kursens stoff genom diskussioner, analyser och jämförelser. Vad gäller kurserna som kommer ingå i den planerade utbildningen i modersmål: arabiska så gäller detta inte enbart med avseende till män och kvinnor utan även i betydelsen jämställdhet mellan minoritet och majoritet. Exempel på detta kan ses i t.ex. kursen *Arabisk Skönlitteratur* där ett av målen är att visa kunskap om minoritetsförfattarskap vilket leder till diskussioner om vad som är vedertagen kanon i arabisktalande länder och varför den ser ut som den gör. Vad gäller de skönlitterära texter som används i den här och andra kurser har valet gjorts medvetet för att täcka in författare från olika länder och minoriteter samtidigt som könsfördelningen hålls jämn.

I kursen *Arabisk Skönlitteratur* diskuteras även hur skönlitterära texter kan användas i ett undervisningssyfte och ett av de teman som lyfts fram där är just jämställdhet mellan män och kvinnor. Detta tema kommer också fram i kursen *Arabiska i den svenska skolan* där ett av målen är att diskutera arabisk barn- och ungdomslitteratur i ett svenskt perspektiv. Att lyfta fram ett jämställdhetsperspektiv blir särskilt viktigt i dessa diskussioner eftersom mycket av den arabiska litteratur som läses i skolan, både textböcker och skönlitterära texter, är skrivna i och om en arabisk kontext, men läses och diskuteras med barn och ungdomar i den svenska skolan. I kursen *Flerspråkig utveckling hos barn och unga* analyseras hur attityder, makt och relationer påverkar språkutveckling och även här anläggs ett jämställdhetsperspektiv både vad gäller kön men också vad gäller regionala dialekter i relation till modern standardarabiska (MSA).

I kursen *Det arabiska språkets struktur i ett svenskt perspektiv* kontrasteras arabiska med svenska. Något som många studenter, flera av dem verksamma modersmåls lärare i arabiska, lyfter fram är översättningsproblematik mellan svenska och arabiska eftersom arabiska delar språket i feminina respektive maskulina ord till skillnad från svenska. I undervisningen lyfts detta från att vara ett översättningsproblem till en diskussion om språkets roll i ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhetsperspektivet är också något studenterna möter genom skolans styrdokument som de arbetar med i t.ex. kursen *Didaktik och ledarskap för ämneslärare* och sedan omsätter i sitt möte med eleverna under sin VFU-placering.

Den ämnesmiljö som studenterna kommer att möta är också starkt diversifierad genom att deltagande lärare har varierade språkliga bakgrunder. Detta leder till att mångfalds- och jämlikhetsperspektiv alltid är en del av läroplanens diskussioner inför nya kurser.